

TAPATURMAVAKUUTUSLAIN 4 §:N OLOSUHTEET OIKEUSKÄYTÄNNÖSSÄ

Sisältö:

1. YLEISTÄ	3
2. TYÖSSÄ	4
2.1. Syy-yhteys työhön	4
2.2. Etätyöt	5
2.3. Sairauslomalla työssä	6
2.4. Erityisryhmät	6
3. TYÖSTÄ JOHTUVISSA OLOSUHTEISSA	7
3.1. Työpaikalla ja työpaikkaan kuuluvalla alueella	7
3.1.1. Työstä johtuva liikkuminen ja tekeminen työpaikalla	7
3.1.2. Lounas- ja kahvitauot	10
3.1.3. Sairaanhoidon työaikana	12
3.2. Työmatkalla	13
3.2.1. Säännöllinen työmatkareitti	13
3.2.2. Hyväksytyt poikkeamat	15
3.2.3. Kimppakyydit	17
3.3. Työnantajan asialla	18
3.3.1. Yleistä	18
3.3.2. Kokoukset, kurssit ja koulutustilaisuudet	18
3.3.3. Edustustilaisuudet	19
3.3.4. Liikunta- ja virkistystapahtumat	21
3.3.5. Yritysten välinen urheilu	22
3.3.6. Kuntoutus- ja työ- ja elämänterveystoiminta	23
3.3.7. Majoitusolosuhteet	25
4. VARJELTAESSA TAI PELASTETTAESSA TYÖNANTAJAN OMAISUUTTA TAI PELASTETTAESSA IHMISHENKIÄ	26
5. PAHOINPITELY JA TOISEN HENKILÖN TAHALLINEN TEKO	27
6. LOPUKSI	29

1. YLEISTÄ

Tapaturmavakuutuslain (608/1948) 4 § on keskeinen säännös tapaturmavakuutuslain soveltamisessa. Se luo perustan korvausjärjestelmälle ja antaa rajan työtapaturmien ja muiden vahinkojen välille. Jotta tapaturma on työtapaturma, sen tulee olla sattunut TapVakL 4 §:ssä mainituissa olosuhteissa.

Tapaturmavakuutuslain voimaantulon 1.1.1949 jälkeen 4 §:n sanamuoto on pysynyt 1 ja 3 momentin osalta asiallisesti muuttumattomana.

TapVakL 4 §

1 momentti

Työtapaturmalla tarkoitetaan tässä laissa tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää: (10.7.1981/526)

- 1) työssä;
- 2) työstä johtuvissa olosuhteissa:
 - a) työpaikalla tai työpaikkaan kuuluvalla alueella;
 - b) matkalla asunnosta työpaikalle tai päinvastoin; tai
 - c) hänen ollessaan työnantajan asioilla; tahi
- 3) hänen yrittäessään varjella tai pelastaa työnantajansa omaisuutta tahi, työtoimintansa yhteydessä, ihmishenkeä.

3 momentti

Työtapaturmaksi katsotaan myös sellainen työntekijää 1 momentissa mainituissa olosuhteissa kohdannut tapaturma, joka on aiheutunut sodasta tai aseellisesta selkkauksesta.

Huomattavaa on, että TapVakL 4 § 1 momentin 2 kohta sisältää lisäkriteerit työstä johtuville olosuhteille.

Tapaturmavakuutuslain 4 §:ää täydentää 4 a §, joka on tullut voimaan 1.1.1993. Sen mukaan sellaiseen vammaan tai sairauteen, joka on aiheutunut työntekijälle 4 §:n 1 momentin 1 – 3 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta, sovelletaan, mitä tapaturmavakuutuslaissa tai muualla laissa säädetään tapaturmasta.

Vuosien mittaan yhteiskunta, työelämä ja työmarkkinat ovat kuitenkin muuttuneet merkittävästi siitä, mikä tilanne oli, kun tapaturmavakuutuslaki tuli voimaan. TapVakL 4 §:n sanamuoto on väljä, mikä mahdollistaa sen, että työelämän muutokset voidaan tulkinnassa ottaa huomioon. Pykälän sanamuodon väljyys aiheuttaa toisaalta myös sen, että korvauskäytäntö vakuutuslaitoksissa saattaa muovautua eri suuntiin sitä mukaa, kun työelämän muutokset tuovat eteen uudenlaisia tapauksia.

Tässä kiertokirjeessä on käsitelty TapVakL 4 §:n sääntelemiä olosuhteita säännöksen systematiikan mukaisesti. Kiertokirjeeseen on koottu TapVakL 4 §:n olosuhteisiin liittyviä oikeustapauksia ja niiden pohjalta tehtyjä tulkintalinjoja. Kaikista työelämän muutoksien mukanaan tuomista tilanteista ei ole vielä olemassa oikeuskäytäntöä (esim. etätyöt), joka olisi vahvistanut syntyneen korvauskäytännön.

TapVakL 4 §:n soveltamisesta kertynyt oikeuskäytäntö on tapausten ja tulkinnanvaraisten tilanteiden lukumäärään nähden kuitenkin vähäistä. Monet ratkaisut ovat myös keskenään ristiriitaisia.

Oikeustapaukset antavat pohjaa käytännön tapauksia ratkaistaessa, mutta koska olosuhteista riippuen tekijät ovat erilaisia ja ne lisäksi vaihtelevat samantyyppisissä tapauksissakin, on muistettava, että kukin tapaturma ratkaistaan yksilöllisesti. Tulkinanvaraisissa tapauksissa on tarkoituksenmukaista pyytää tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto. Vakuutuslaitosten tulisi myös aktiivisesti saattaa tapauksia ylimpien muutoksenhakuelinten ratkaistavaksi.

Vakuutus oikeuden ja tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan oikeustapausrekisterit ovat nykyisin hyvin ajan tasalla ja sisältävät myös TapVakL 4 §:ään liittyviä tapauksia. Kaikki tässä kiertokirjeessä esitelty tapaukset eivät löydy rekistereistä.

2. TYÖSSÄ

2.1. Syy-yhteys työhön

Työtapaturmana korvataan työtehtävien suorittamisen yhteydessä sattuneet tapaturmat. Se, mitä kaikkea kunkin työntekijän työtehtäviin kuuluu, ei kuitenkaan aina ole täysin yksiselitteistä. Työympäristö, työvälineet, työntekotavat ja työntekopaikka vaihtelevat huomattavastikin eri työntekijöillä.

Työtapaturma voi sattua varsinaisena työaikana, ylitöissä, virkamatkalla tai muussa vastaavassa työssä. Työlle ei ole asetettu laissa mitään vaatimuksia ajan ja paikan suhteen. Myös ulkomailla tehtävä työ kuuluu pääsääntöisesti suomalaisen tapaturmavakuutusjärjestelmän piiriin.

Työssä sattuneena korvaamisen edellytyksenä on toiminnan syy-yhteys työhön. Kaikki toiminta työpaikalla ja työajalla ei välttämättä liity työhön ja siksi selvitys vahingon liittymisestä työtehtäviin on oleellinen asia. Jos työaikana hoidetaan omia asioita ja siinä yhteydessä sattuu tapaturma, ei kyseessä ole työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa sattunut tapaturma. Sillä ei ole merkitystä, salliiko työnantaja omien asioiden hoitamisen työajalla.

Tiettyihin, esimerkiksi palomiesten ja poliisien ammatteihin, liittyy työnantajan edellyttämä velvoite fyysisen kunnon ylläpitämiseen. Tällaisen kuntoiluvetoitteen yhteydessä sattunut tapaturma korvataan oikeuskäytännön mukaan työtapaturmana, jos työntekijät harrastavat työnantajan järjestämää liikuntaa työajalla. (ks. myös kohdat 3.3.4, 3.3.5 ja 3.3.6)

Korvattuja tapauksia:

- Seurakunnan kanttori oli toiminut lapsikuoron viikonloppuleirin johtajana. Tullessaan illalla varsinaisen leiriohjelman jo päätyttyä suihkusta hän oli liukastunut ja kaatunut leirikeskuksen pesuhuoneessa. Huomioon ottaen leirinjohtajan tehtäviin kuulunut ympärivuorokautinen paikallaolovelvollisuus sekä vastuu alle 15-vuotiaiden leiriläisten turvallisuudesta tapaturman katsottiin sattuneen TapVakL 4 §:n 1 momentin mukaisesti työstä johtuvissa olosuhteissa. (KKO 2006:87)
- A:n työnantajan velvollisuutena oli huolehtia hälytysjärjestelmän toimintakunnon ylläpidosta vanhusten palvelutalossa. Vaikka A oli tapaturman sattuessa ollut jo viettämässä vapaa-aikaansa ja toiminut palvelutalossa asuneen äitinsä puolesta, hän oli samalla huolehtinut työnantajansa velvollisuuksiin kuuluvan tehtävän suorittamisesta (hälytysjärjestelmä ei ollut päällä). Tapaturma oli kohdannut A:ta hänen työpaikallaan ja hänen ollessaan työnantajansa asioil-

la sellaisissa työstään johtuneissa olosuhteissa, että tapaturmaa oli pidettävä tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä tarkoitettuna työtapaturmana. (VakO 1340/2001)

- A on ajanut työssään yhdistelmäajoneuvoa. Noukkiessaan hyttiin joutunutta tupakantumppia auto on ajautunut pientareen kautta metsään. Sillä seikalla, mikä on ollut välillinen syy liikenneonnettomuuteen, ei ole merkitystä. Tapaturma on sattunut työssä. (TapLa 2321/1997, referaatti Tapaturmavakuutus -lehdessä 4/97)
- Panostaja A oli palaamassa työnsuorituspaikalta työnantajan kiinteään toimipaikkaan työkaverin kyydissä. Paluumatkalla kuljettaja oli pysähtynyt huoltoasemalle tankkaamaan. Tällä välin A oli noussut ulos autosta ja auton kuljettaja oli peruuttaessaan ajanut vahingossa A:n jalan ylitse. Huoltoasemalla käyntiä on pidettävä tässä tapauksessa normaaliin työhön kuuluvana eikä myöskään A:n nouseminen pois autosta ole katkaissut työtä. Työtapaturma on sattunut työssä. (TapLa 2132/1997)

Hylättyjä tapauksia:

- Varastonhoitaja oli sahannut pöytäsirkkelillä puulistoja laudasta omaan käyttöönsä tehden ns. kokeilusahausta myöhemmin työajan jälkeen tehtäväksi aikomaansa varsinaista sahausta silmällä pitäen. Tässä kokeilusahauksessa varastonhoitaja loukkaantui. TapLa katsoi, että tapauksessa oli olennaista se, että varastonhoitaja teki ns. omaa työtä, jonka suorittaminen ei ollut millään tavalla työnantajan intressissä. Kyseessä ei ollut työtapaturma. Vakuutusosoikeus pysytti TapLan päätöksen. (VakO 518/2004/626, referaatti Tapaturmavakuutus -lehdessä 1/2004)
- A oli X kunnan työntekijänä kotonaan vahingoittunut tapaturmaisesti harjoitellessaan jumppaohjelmaa. A oli ammatiltaan lastentarhanopettaja ja hän oli selvityksensä mukaan tapaturman sattua ollu suunniltelemassa ja harjoitlemassa jumppatuokiota seuraavan päivän toimintatuhetkää varten. Tapaturma oli sattunut klo 20.30. Tapaturman ei katsottu sattuneen lastentarhanopettajan työssä eikä myöskään työstä johtuvissa olosuhteissa. Lastentarhanopettajan työtehtäviä ei voitu edellyttää tehtävän kotona, vaan A olisi voinut suorittaa ne myös työpaikallaan. Tapaturmalautakunnan päätös kumottiin. (VakO 2887/99) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Atk-suunnittelijan kotonaan päivystystehtävän suorittamisen jälkeen tapahtunut kaatuminen ei ollut sattunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa, joten kysymyksessä ei ole tapaturmavakuutuslain nojalla korvaukseen oikeuttava tapaturma. Suunnittelija oli päivystyksen jälkeen hoitanut työpaikan tulostusongelmiin liittyvän puhelun, jonka jälkeen hän kompastui portaissa. (TapLa 1927/2003, Ään. 5-1) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Työntekijä oli vahingoittunut työajalla hänen pelatessaan työnantajan piha-alueella jalkapalloa. Kyseessä ei ollut varsinainen ottelu, vaan kuljettajat silloin tällöin potkivat palloa työnantajan nurmialueella. Tapaturmalautakunta katsoi, että tapahtumalla ei ollut yhteyttä työntekijän työhön ja hänen työtehtäviensä hoitamiseen. Tapaturma ei ollut sattunut työssä eikä työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 4471/1997)
- Henkilö oli työpaikallaan kokeillut trukilla ajoa ilman lupaa, jolloin trukki oli kaatunut ja henkilö loukkaantui. Henkilö ei ollut suorittanut trukkikurssia ja työhön tullessa hänelle oli jaettu vihkonen, josta selvisi, että trukkia saa kuljettaa vain koulutuksen saanut henkilö. Koska trukilla ajo ei liittynyt henkilön työhön eikä hän ollut täyttämässä työnantajan antamaa, hänen työhönsä kuuluvaa tehtävää, ei tapaturmaa korvattu työtapaturmana. (TapLa 4331/1995)

2.2. Etätyöt

Etätyöllä tarkoitetaan käytännössä muualla kuin työpaikalla tehtävää työtä. Useimmiten etätyötä tehdään kotona. Tapaturmavakuutuslaki koskee kaikkea työsuhteessa tehtävää työtä, myös etätyötä. Olennaista korvattavuutta harkittaessa on, täytyvätkö työ-

suhteen tunnusmerkit eli työsopimus, työn tekeminen toiselle, työn vastikkeellisuus sekä työn ohjaus ja valvonta.

Etätyö on niin nuori ilmiö työelämässä, että siihen liittyviä oikeustapauksia ei ole vielä käytettävissä. Korvausperiaatteet voidaan johtaa TapVakL 4 §:n yleisestä tulkinnasta.

Etätyöksi sovittuun työhön välittömästi liittyvän toiminnan yhteydessä sattuneet tapaturmat korvataan työtapaturmina. Samoin korvataan työtehtävien vuoksi tapahtuvan liikkumisen yhteydessä sattuneet tapaturmat. Toiminnalla, jossa tapaturma sattuu, tulee olla pääasiallinen ja olennainen yhteys työhön. Näin mm. siksi, että etätyössä työnantajan välitön valvonta puuttuu. Vakuutusturva etätöissä onkin selkeästi työtilaan sidotumpaa kuin työpaikalla. Siksi työtilan ulkopuolella sattuneet tapaturmat korvataan vain, jos toiminta on yksiselitteisesti syy-yhteydessä työhön. Esimerkiksi ruokailuun liittyvä toiminta kotona, taukojen viettäminen, wc:ssä käyminen jne. eivät enää kuulu vakuutusturvan piiriin. Koska etätyötä kotona tekevällä ei ole työmatkaa, ei työmatkasta voi olla hyväksyttäviä poikkeamiakaan. Etätyön yhteydessä lapsen päivähoitoon vientimatkoilla eikä kotona etätyötä tekevän päivittäisten ruokaostosten suorittamisen yhteydessä sattuneiden tapaturmien voida siten katsoa olevan vakuutusturvan piirissä.

2.3. Sairauslomalla työssä

Sairausloma ei sinänsä katkaise vakuutusturvaa työtapaturman tai ammattitaudin varalta. Jos työntekijä ei jää lainkaan sairauslomalle tai palaa sairauslomalta työhön jo ennen kuin lääkärin määräämä sairausloma päättyy, on lakisääteinen tapaturmavakuutus voimassa normaalisti. Normaalialia syy-yhteyttä työn ja tapaturman sattumisen välillä tietenkin edellytetään eli tapaturma korvataan vain silloin, kun työntekijä palaa työhönsä ja tapaturma sattuu työssä tai työssä johtuvissa olosuhteissa.

Työn tekemisestä sairauslomalla on sovittava työnantajan kanssa nimenomaisesti tai työn tekemisen on tapahduttava vähintäänkin yhteisymmärryksessä työnantajan kanssa, jotta tapaturma korvattaisiin lakisääteisestä tapaturmavakuutuksesta. Pelkästään se, että työntekijä vastoin työnantajan tahtoa saapuu työpaikalle oleilemaan, ei riitä vakuutusturvan voimassaololle.

Työntekijä voi sairauslomansa aikana tehdä työtä myös osittain tai käydä suorittamassa vain joitakin työtehtäviä. Pariaatteessa on myös mahdollista, että tavalliseen työhönsä työkyvytön työntekijä ohjataan sairausloman asemasta johonkin muuhun kuin varsinaiseen omaan työhönsä. Myös tällaisessa nk. korvaavassa työssä lakisääteinen tapaturmavakuutus on voimassa normaalisti. Merkitystä ei ole sillä, millä perusteella sairausloma on kirjoitettu.

2.4. Erityisryhmät

Tapaturmavakuutuslain mukaisiin korvauksiin oikeuttavat myös omaishoitotyössä, kuntouttavassa työtoiminnassa ja vammaisten henkilöiden työtoiminnassa sattuneet tapaturmat. Näiden erityisryhmien vakuuttaminen järjestetään tapaturmavakuutuslain 57 § 1 momentin mukaisella vakuutuksella, ja asiasta on annettu Tapaturmavakuutus-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeita ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydettävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

laitosten liiton kiertokirjeet 14/2001 (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta), 27/2001 (Omaishoitajien tapaturmavakuutusturva) ja 4/2002 (Vammaisten henkilöiden työtoimintaan osallistuvien tapaturmavakuutusturva).

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lisäksi antanut kiertokirjeen 8/2003, Omaishoitotyössä, kuntouttavassa työtoiminnassa ja vammaisten henkilöiden työtoiminnassa sattuvien tapaturmien korvaaminen.

Tapaturmavakuutusturva näiden erityisryhmien osalta on laajuudeltaan sama kuin työntekijöillä. Omaishoitajien osalta on kuitenkin huomattava, että kun työtä tehdään kodissa ja hoitotyö liittyy kiinteästi muuhun tavanomaiseen kotitöiden hoitoon, rajanveto vahinkotapahtuman korvattavuuden suhteen voi olla hankalaa. Korvaaminen edellyttää, että vahinko on sattunut nimenomaan hoitoon liittyvissä olosuhteissa. Omaishoitotyötä on esimerkiksi lääkkeiden hakeminen apteekista hoidettavalle. Omaishoitajan omien asioiden hoitamisen yhteydessä sattuneet tapaturmat eivät ole tapaturmavakuutuslain mukaan korvattavia.

Hylättyjä tapauksia:

- S, joka toimi miehensä omaishoitajana kaatui polkupyörällä hakiessaan postia laatikosta. S perusteli vaatimustaan sillä, että haki miehensä postia. TapLa katsoi, että tapaturma ei ollut sattunut varsinaisessa omaishoitajana hoitotyössä, vaan kyse oli ensisijaisesti normaaleihin kotitalouden päivittäisiin toimiin kuuluvan asian hoitamisesta huolimatta siitä, että S joutui puolisonsa sairauden vuoksi huolehtimaan yksin perheensä postin hakemisesta. (TapLa 5121/2003) (TapLan oikeustausrekisterissä)
- L, joka toimi tyttärensä omaishoitajana, oli loukkaantunut palatessaan ruokaostoksilta kaupasta. Hän perusti vaatimuksensa siihen, että haki kaupasta ruokaa, WC-paperia ja pesuaineita ja että tytären kehitysvammaisuuden vuoksi ruokaostoksiin sisältyy erityisvaatimuksia ja paperi- ja pesutarvikkeita kului samasta syystä runsaasti. TapLa katsoi, että kyseessä oli normaali päivittäistavaroitten hakumatka, ei erityisesti hoidettavan tarpeiden vuoksi tehty ja siten omaishoitajan työhön liityvä kauppamatka. (TapLa 459/2004) (TapLan oikeustausrekisterissä)

Perhehoitajien tapaturmaturvasta on säädetty tapaturmavakuutuslain 3 a §:ssä, ja rajanveto vahinkotapahtuman korvattavuudessa noudattaa samoja periaatteita kuin omaishoitajilla.

3. TYÖSTÄ JOHTUVISSA OLOSUHTEISSA

3.1. Työpaikalla ja työpaikkaan kuuluvalla alueella

3.1.1. Työstä johtuva liikkuminen ja tekeminen työpaikalla

Tavallisia työpaikalla sattuvia työtapaturmia ovat esim. työvälineiden hakemisen, peseytymisen tai pukeutumisen yhteydessä sattuvat tapaturmat. Korvattavuuden kannalta oleellista on työpaikalla liikkumisen syy-yhteys työhön. Korvauksen ulkopuolelle jäävät tapaukset, joissa liikkuminen ei selkeästi liity työhön tai työstä johtuviin muihin olosuhteisiin. Tällöin kyseessä katsotaan olevan ns. omien asioiden hoito.

Omien asioiden hoitoa ei pidetä korvattavana olosuhteena, vaikka näiden asioiden hoitoon olisi ollut työnantajan lupakin. Vaikka esimerkiksi tupakointi on sinänsä sallittua

työajallakin, itse tupakointia ei voida pitää työhön liittyvänä toimintana, eikä näin ollen työstä johtuvana olosuhteena.

Työpäivän aluksi tai päätteeksi tapahtuvan peseytymisen tai pukeutumisen yhteydessä tapahtuvat tapaturmat ovat korvattavia vain silloin, kun toiminta on tarpeellista työn luonteen vuoksi. Esimerkiksi työssä tarvittavien vaatteiden vaihto tai suihku ruumiillisesti rasittavan työpäivän jälkeen katsotaan työn vuoksi tarpeelliseksi. Sen sijaan hiki-sen työmatkan päätteeksi tapahtuvaa peseytymistä tai pukeutumista taas ei.

Lyhytaikainen, omassa työpisteessä tai sen välittömässä läheisyydessä tapahtuva taukoliikunta on hyväksyttävää ja esimerkiksi työhuoneessa olevassa tangossa riippumisen tai venyttelyn yhteydessä sattuneet tapaturmat on korvattu työtapaturmana. Vertaa kuitenkin erilaiset harrastusluonteiset salivuorot (3.3.5. ja 3.3.6), jotka eivät ole korvattavia, vaikka työnantaja ne hyväksyisi tai kustantaisikin.

Vaikka kyseessä olisikin omien asioiden hoito, työpaikalla tai työpaikkaan kuuluvalla alueella sattuneet tapaturmat korvataan, kun tapaturma on sattunut vahingoittuneen ollessa tai liikkueensa alueella, jossa työntekijät tavanomaisesti myös työnsä puolesta liikkuvat ja kun vahinko johtuu työnantajan laiminlyönnistä työtilojen turvallisuuden suhteen, eikä yksityisasian hoito ole lisännyt tapaturmariskiä. Tästä johtuen käytännössä esim. edellä mainitulla matkalla tupakkapaikalle sattuneita tapaturmia on korvattu. Käytännössä työstä johtuvissa olosuhteissa -käsitettä onkin tulkittu laajemmin, kun kysymyksessä on työntekijää työpaikalla tai työpaikkaan kuuluvalla alueella kohdannut tapaturma. Tulkinta on sen sijaan ollut suppeampaa työntekijän varsinaisen työpaikan alueen ulkopuolella sattuneiden tapaturmien osalta.

Korvattuja tapauksia:

- Keittiöapulainen A kaatui selälleen menessään pukuhuoneeseen kaapilleen. Pukuhuoneen lattian matto oli luistanut hänen altaan vahatulla lattialla. A käy päivittäin ruokatauon yhteydessä pukukopillaan ruokailun jälkeen. Työpaikalla ei ole erillistä tupakkapaikkaa, vaan tupakointi tapahtuu ulkona. Tapaturma on sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa, työpaikkaan kuuluvalla alueella, koska maton luistaminen ei ole liittynyt erityisesti tupakan hakemiseen, vaan yleisemmin työpaikkaan kuuluvalla alueella liikkumiseen. A:n liikkuminen keittiöapulaisen työssään pukuhuoneessa on tavanomaista ja tapaturman on aiheuttanut työpaikkaan kuuluvan alueen olosuhteet. (TapLa 2194/1999) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Vahingoittunut oli liukastunut ja kaatunut työnantajan piha-alueella, joka oli ollut hiekoittamaton. Hän oli ollut menossa ruokatunnin jälkeen tupakalle. Tupakointi oli kiellettyä sisätiloissa. Vahingoittunut käytti samaa reittiä työhön tullessaan ja sieltä poistuessaan. Tapaturmalautakunta katsoi tupakoinnin sellaisenaan yksityiseksi syyksi, eli tupakalla käyntiä ei sinänsä ole pidettävä työstä johtuvana olosuhteena. Työnantaja oli kuitenkin vastuussa siitä alueesta, millä työntekijät tavallisesti liikkuvat muutoinkin työtä tehdessään tai työmatkoillaan. Hiekoittamattomalla piha-alueella liikkuminen oli riski, jonka suuruutta ei kasvattanut se, että vahingoittunut oli menossa tupakoimaan. Näin ollen tapaus katsottiin korvattavaksi (TapLa 2420/98, referaatti Tapaturmavakuutus- lehdessä 4/98)
- Työnantaja edellytti, että yhtiön linja-autonkuljettajat käyvät rahdin lastauksen jälkeen suihkussa ja vaihtavat ylleen kuljettajan puvun ennen kuin he lähtevät ajamaan yöpikavuoron linja-autoa. Kuljettaja oli kaatunut suihkussa ja loukannut leukansa. Tapaturma on sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 1791/2004, referaatti Tapaturmavakuutus- lehdessä 4/2004) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A oli käynyt kahvitaulla hakemassa laukustaan hammastikkuja, jolloin vaatekaapin oven sisäpuolella oleva peili oli pudonnut ja A oli vahingoittunut kasvoihin. TapLa katsoi, että tapaturma oli kohdannut A:ta työstä johtuvissa olosuhteissa työpaikkaan kuuluvalla alueella ja oikeutti korvaukseen TapVakL 4 §:n nojalla. TapLa oli ratkaisussaan ottanut erityisesti huomi-

oon sen, että pudonnut peili oli ollut työntekijän kaappiin kuuluva vakiovaruste, joka oli ollut kaikissa kaapeissa. (TapLa 3768/91)

- V:n työnantaja oli tarjonnut työntekijöidensä yleiseen käyttöön suihkun työpaikan sosiaalitoimilohiin. A, joka oli kulkenut työmatkansa polkupyörällä, oli työmatkan päätyttyä käynyt suihkussa ja suihkuoven puinen lista oli aiheuttanut haavan A:lle. Tapaturman on aiheuttanut työpaikan olosuhteet eli suihkuhuoneen oven puinen lista, jonka työnantaja on poistanut suihkuhuoneen ovesta tapaturman jälkeen. Tapaturma on sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 1209/1998)(TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A:n tultua työpaikalleen hän oli vaihtanut työvaatteet päälleen ja mennyt ennen työvuoronsa alkamista käymään WC:ssä. Siellä hän on vahingoittunut kello 12.55. Työvuoron oli määrä alkaa kello 13.00. Tapaturmalautakunta katsoi, että tässä tapauksessa ei ollut merkityksellistä se, oliko A:n WC:ssä käynti tapahtunut työvuoron aikana vai viisi minuuttia ennen työvuoron alkamista hänen jo vaihdettuaan työvaatteet ylleen. Tapaturmalautakunta katsoi, että tapaturma on kohdannut A:ta 23.6.2003 vanhainkodin työntekijänä työstä johtuvissa olosuhteissa työpaikkaan kuuluvalla alueella. Kysymyksessä oli siten ollut työtapaturma. (TapLa 4829/2003 – VakO 4596:2004)(TapLan oikeustapausrekisterissä)
- B oli työpäivänä aikana klo 14 horjahtanut noustessaan WC – pöntöltä, jalka oli kääntynyt huonoon asentoon ja polvilumpio oli luiskahtanut pois paikoiltaan. TapLa katsoi, että tapaturma oli sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. Kyse oli ollut välttämättömän WC:ssä asiain yhteydessä työajalla ja työpaikkaan kuuluvalla alueella B:tä kohdanneesta vahinkotapahtumasta. Koska työn tekeminen edellyttää yleisen elämäkokemuksen mukaan tavallisesti WC:ssä käyntiä myös työpaikalla tai siihen kuuluvalla alueella jossain vaiheessa työpäivän aikana, TapLa katsoi, ettei kyse ollut työntekijän omien asioiden hoitamisesta siten kuin vakuutuslaitos oli valituksenalaisessa päätöksessään katsonut. (TapLa 818/2005)

Hylättyjä tapauksia:

- Vahingoittunut oli työnantajan järjestämässä koulutuksessa toisella paikkakunnalla. Kahvitauon aikana hän oli menossa koulutuspaikan ulkopuolella olevaan tupakkakatokseen, kun hän kompastui ja vahingoittui. Tapaturmalautakunta katsoi, ettei tupakalla käymistä voitu pitää työstä johtuvana olosuhteena. Tässä tapauksessa vahingoittuminen sattui koulutuspaikalla eikä vahingon syyksi ole esitetty myöskään mitään koulutuspaikasta johtuvaa syytä (TapLa 1905/98, referaatti Tapaturmavakuutus -lehdessä 4/98)

Työnteon yhteydessä hyvän tavan mukaisessa auttamisessa sattunut tapaturma saatetaan katsoa myös korvattavaksi.

Korvattuja tapauksia:

- A oli työskennellyt B:n palveluksessa autonosturikuljettajana. Lopetettuaan työpäivänsä työmaalla klo 16.00 A oli mennyt työnantajansa toiselle työmaalle, jonka yhteydessä hänellä oli väliaikainen asunto. Siellä A oli huomannut elementtiasentajan tarvitsevan apua ja ryhtynyt oma-aloitteisesti auttamaan elementtien asennustyössä, jota suoritti aliurakoitsija C suunnittelu – ja työnjohtovastuun ollessa B:llä. A loukkaantui tapaturmassa klo 18.00. KKO katsoi, että A oli osallistuessaan elementtiasennukseen työnantajansa työmaalla tehnyt työtä työnantajansa B:n lukuun ja hyväksi. Hän oli siten loukkaantunut tapaturmaisesti TapVakL 4 §:n 1 momentin tarkoittamassa työssä eikä vapaa-ajalla. (KKO 2001:102)
- Metallityöntekijä B oli ollut oman työnantajansa työssä työnantajan tiloissa. Viereisessä yrityksessä oli ollut sähköurakoitsija tekemässä asennustyötä. Sopivan työkalun puuttuessa sähköurakoitsija oli tullut metalliyritykseen ja pyytänyt metallityöntekijää poraamaan muutaman reiän kuparikiskoon. Poratessa oli sattunut tapaturma ja metallityöntekijä oli vahingoittunut. Tapaturmalautakunta katsoi, että tapaturma oli sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. Toisen työnantajan työntekijä oli pyytänyt B:ltä porausta kuparikiskoon ja B oli tehnyt työn hetkessä. Vaikka työ oli tehty toiselle urakoitsijalle, kyseessä oli hyvän tavan mukainen auttaminen. Työ oli tehty metallityöntekijän työnantajan koneilla ja työnantajan tiloissa. (TapLa 2423/96, referaatti Tapaturmavakuutus-lehdessä 3/97)

3.1.2. Lounas- ja kahvitauot

Työntekijöiden ruokailutilanteet voidaan jakaa käytännössä esiintyvien tilanteiden osalta kahteen erilaiseen ryhmään, joiden sisällä korvattavuus määräytyy eri tavalla.

Ensimmäisen ryhmän muodostavat tilanteet, joissa työnantaja järjestää ruokailun työpaikalla tai tietyssä erikseen määritellyssä paikassa ja osallistuu kokonaan tai pääosin sen kustannuksiin. Kyseessä on tällöin oltava verotettava lounasetu. Tällöin korvataan ensinnäkin matkat ruokailupaikkaan ja takaisin. Lisäksi korvataan ruokailupaikan sisällä liikkeessä tai ruokaillessa sattuneet tapaturmat. Mikäli työntekijä käy syömässä muualla kuin työnantajan järjestämässä paikassa, korvataan tällaisissa tilanteissa ainoastaan matkat kyseiseen paikkaan ja takaisin. Myös säännöllisesti toistuvalla omien eväiden hakumatalla sattuneet tapaturmat korvataan tällöin.

Toisen ryhmän muodostavat tilanteet, joissa työnantaja ei varsinaisesti järjestä ruokailua, eikä osallistu sen kustannuksiin lainkaan tai osallistuu kustannuksiin vain osittain esim. lounassetelillä. Tällöin korvataan vain matkat ruokailupaikkaan ja takaisin. Ruokailupaikan sisällä sattuneita tapaturmia ei sen sijaan korvata. Tässäkin ryhmässä omien eväiden hakumatalla sattuneet tapaturmat korvaan.

Omien eväiden syömisen yhteydessä sattuneet tapaturmat eivät pääsääntöisesti ole korvattavia. Jos tapaturma kuitenkin on seurausta työnantajan laiminlyönnistä esim. sosiaalitulojen kunnon suhteen, korvataan myös omien eväiden syönnin yhteydessä tapahtuneet tapaturmat.

Työmatkaa koskevat säännöt soveltuvat myös ruokailuun liittyviin matkoihin.

Korvattuja tapauksia:

- Työpaikkaruokalassa tarjotussa ruuassa oli vieras esine, joka vahingoitti työntekijän hampasta. Tapaturmalautakunta katsoi tapaturman sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa, koska ruokailu oli järjestetty työpaikalla ja työnantajan kustannuksella (TapLa 3653/92, referaatti Tapaturmavakuutus -lehdessä 3/1993)
- Työntekijä oli puraissut jotain kovaa syödessään työpaikan ruokalasta ostamaansa salaattia. Hammasta oli ensin särkenyt ja parin päivän päästä siitä oli lohjennut palanen. Salaatin ostopaikka oli ainoa ruokailupaikka, josta henkilökunta saattoi ostaa ateriansa. Ruuan sai syödä joko ravintolassa tai taukotilassa työpaikalla. Henkilökunta maksoi ruuastaan verottajan määräämän summan ateriana kohti. Tapaturmalautakunta katsoi, että sillä, kuka ruuan kustansi, ei ollut merkitystä. Lounasetu voidaan verotuksellisesti järjestää monilla eri tavoilla; työnantajan maksama osuus riippuu kunkin työpaikan tekemästä ratkaisusta. Tapaturma korvattiin työtapa-turmana. (TapLa 4039/98, VakO (4328/99/1331) vahvisti ratkaisun. KKO:lta ei haettu valitus-lupaa. Referaatti Tapaturmavakuutus- lehdessä 3/2000)
- Tapaturmavakuutus -lehden 3/2000 mukaan VakO katsoi myös eräässä tapauksessa, että työn-tekijän itsensä ostaman sämpylän syönti tapahtui työstä johtuvissa olosuhteissa, kun vakuutettu ei ollut voinut muutoin sinä päivänä ruokailla.
- A on ruokatauollaan työpaikan kahvihuoneessa ottanut omia eväitään jääkaapista ja loukannut sormensa. Tapaturma sattui A:n avatessa työnantajan työntekijöiden käyttöön osoittamaa jää-kaappia, jossa työntekijöillä on ollut tapana säilyttää eväitään. A:lle sattunut tapaturma on joh-tunut siitä, että em. käyttöön osoitetun jääkaapin ovi on ollut rikki. Työnantajan toimesta on järjestetty mahdollisuus ruokailla ruokasalissa tai lämmittää omia eväitä kahvihuoneessa. Ta-paturma korvattiin työtapa-turmana. (TapLa 2888/2002)
- A oli ruokatauolla matkalla noin 200 metrin etäisyydellä sijaitsevaan vanhempiensa kotiin kaatunut liukkaalla kadulla. A ruokailee vanhempiensa luona silloin tällöin. Työpaikalla oli

mahdollisuus ruokailla n. 300 m päässä sijaitsevassa virastotalossa. A ei voinut ruokavaliolla hoidettavan diabeteksen vuoksi syödä päivällä runsasta ateriaa. Lautakunnan mukaan A:n vanhempien asunto ja työnantajan ruokala sijaitsivat suunnilleen samalla etäisyydellä työpaikasta, joten kotona ruokailu ei esim. kiireen vuoksi lisännyt tapaturmariskiä. Ruokailu vanhempien kotona ei myöskään ollut poikkeuksellista. Tapaus korvattiin työstä johtuvissa olosuhteissa sattuneena. Tässä tapauksessa TapLa totesi perusteluissaan: Kun työnantaja ei ole järjestänyt työpaikalla ruokailua, katsotaan oikeuskäytännössä tapaturman sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa myös matkalla työpaikalta ruokailemaan työntekijän tavanomaisesti käyttämiin ruokailupaikkoihin tai päinvastoin, ellei ruokailu ole tapahtunut poikkeuksellisesti työntekijästä johtuvasta muusta erityisestä syystä tavanomaisesta poikkeavassa paikassa. (TapLa 2862/1997)

- Työntekijä liukastui ruokatauolla työpaikan pihalla. Työntekijä ilmoitti syövänsä välillä omia eväitään työpaikalla tai pihalla ja toisinaan ostavansa ruokaa milloin mistäkin. Työnantaja ei ollut järjestänyt työpaikkaruokailua. Työntekijä oli ollut matkalla kauppaan ostamaan mm. lounasruokaa. Tapaturma oli sattunut tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin mukaisissa työstä johtuvissa olosuhteissa ja tuli korvata tapaturmavakuutuslain perusteella. (TapLa 3787/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- H oli tapaturman sattuessa ollut työnantajan asioilla. Hän oli tältä asiointimatkalta työpaikalle palatessaan poikennut ostamaan ruokaa. Esitetyn selvityksen mukaan H:n työnantaja ei ollut järjestänyt hänelle ruokailumahdollisuutta työpaikalla eikä osa-aikaisena työntekijänä työskentelevän H:n päivittäiseen työaikaan sisältynyt varsinaista ruokataukoa, vaan hän aterioi työn lomassa. Tapaturmalautakunta katsoi, että H:lle 12.8.2002 sattunut tapaturma oli sattunut tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin mukaisissa työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 824/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Työntekijä leikkasi ruokatauolla leipää muun kuin oman työnantajan omistamassa henkilöstöravintolassa. Työntekijän oma työnantaja osti ravintolan omistavalta konsernilta kaikki palvelut, mm. ruokapalvelut. Ruokatauko kesti ½ tuntia, eikä se ollut työaika. Ruoka kuului työntekijöiden luontaiseluihin. Ruokalassa oli pöytä, jolla oli ateriaan kuuluvaa leipää ja sen leikkaamiseen tarvittava veitsi. Tapaturmalautakunta katsoi, että tapaturma sattui työstä johtuvissa olosuhteissa. Kyse oli työnantajan järjestämästä ruokailusta. Perusteluissa todettiin mm. että korvauksen myöntämistä harkittaessa on asiaan oikeuskäytännössä vaikuttanut myös se, mikä on ollut syynä tapaturmaan ja onko tapaturman sattuminen johtunut seikasta, jonka voidaan katsoa kuuluvan työnantajan vastuun piiriin. (TapLa 2958/2002) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- M oli leipää leikatessaan saanut haavan käteensä työpaikalla. Mitkään työpaikan puutteelliset olosuhteet tai muut työhön tai työolosuhteisiin liittyvät tekijät, jotka olisivat voineet lisätä tapaturmariskiä, eivät olleet myötävaikuttaneet tai olleet syynä tapaturman sattumiseen. Tapaturma ei kuulunut tapaturmavakuutuslain mukaisen lakisääteisen vakuutusturvan piiriin. Tapaturma 25.11.2002 ei ollut kohdannut M:ää työssä eikä työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 19/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A:lle sattui tapaturma hänen avatessaan hernekeittopurkkiaan tavanomaisen työpäivään liittyvän lounastauon aikana. Vaikka työnantaja oli myös järjestänyt mahdollisuuden ruokailla työpaikan ruokalassa, tapaturma oli kohdannut A:ta lounastauon aikana työpaikalla, koska se on sattunut työnantajan ruokailuun osoittamana aikana ruokailuun tarkoitettulla paikalla työpaikan sosiaalitiloissa, joissa A tavallisestikin päivittäin ruokailee. Vahingon sattumisolosuhteista esitetyn selvityksen perusteella tapaturmalautakunta katsoi, että vahingon sattumispaikka ei ole vaikuttanut tapaturman sattumiseen, koska mitkään tapaturmariskiä lisäävät työpaikan puutteelliset olosuhteet tai muut työhön tai työolosuhteisiin liittyvät tekijät eivät ole myötävaikuttaneet tai olleet syynä tapaturman sattumiseen. Näin ollen kyse ei ole työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa sattuneesta vahingosta. (TapLa 4603/2003)

Kahvitaukojen kohdalla noudatetaan pääsääntöisesti samoja periaatteita kuin ruokailujenkin.

Korvattuja tapauksia:

- Työntekijän nilkka oli nyrjähtänyt hänen ollessaan menossa toukokuussa työtauolla ikkunasta kattotasanteelle. Nyrjähtämisen katsottiin sattuneen työstä johtuneissa olosuhteissa, kun työntekijä ei ollut saanut tauon aikana esteettömästi poistua työpaikaltaan ja työntekijät olivat työnantajan tietien aurinkoisina kevät- ja kesäpäivinä yleisesti viettäneet työtaukonsa elpymiseen ja eväiden syömiseen ko. tasanteella, johon työtilasta pääsi vain ikkunan kautta. (KKO 1992:6)
- A vahingoittui kahvitaullaan, joka luetaan työaikaan ja jonka aikana työntekijä ei saa poistua työpaikaltaan. A kävi hengähtämässä terveyskeskuksen sisäpihalla, jossa hän liukastui jäiseen kohoumaan ja kaatui. Todennäköisenä syynä tapaturmaan olivat työpaikan alueesta johtuvat tekijät eli terveyskeskuksen piha-alueen liukkaus. Pihalla käynti oli ollut luvallista ja tauon virkistystarkoitus huomioden perusteltua. TapLa katsoi, että tapaturma sattui työstä johtuvissa olosuhteissa työpaikkaan kuuluvalla alueella. Tapaturmaan ei olennaisesti vaikuttanut mikään yksityisistä syistä johtuva erityinen, lisääntynyt tapaturmariski. (TapLa 3719/1998) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- Työntekijä oli vahingoittunut ollessaan 12 minuutin pituisen kahvitaun aikana käymässä työpaikaltaan rakennustyömaalta autolla noin 1,5 kilometrin päässä sijaitsevassa kahvilassa. Ei ollut näytetty olleen työnantajan hyväksymänä tapana käydä kahvitaukojen aikana kyseisessä kahvilassa, joka sijaitsi niin etäällä työpaikalta, että siellä käydessä ilmeisesti joutui selvästi ylittämään työntekijöille kuuluneen kahvitaun aikaa. Vahingoittumisen ei katsottu sattuneen työstä johtuneissa olosuhteissa. (KKO 1995:200, Ään.)

3.1.3. Sairaanhoidon työaika

Kun työntekijä sairastuu äkillisesti kesken työpäivän ja joutuu sen vuoksi hakeutumaan lääkärin vastaanotolle, matka työpaikalta lääkäriin ja sieltä takaisin työpaikalle tai kotiin kuuluu vakuutusturvan piiriin.

Työtapaturmana korvataan myös tapaturma, joka on sattunut työntekijälle vastaanottokäynnillä tai hänen mennessään lääkärin vastaanotolle aiemmin sattuneen työtapaturman tai ammattitaudin johdosta. Lisäksi työntekijöille yleisesti ohjelmoidut työhön olennaisesti kuuluvat määräaikaistarkastukset tai muut toimenpiteet kuuluvat työtapaturmavakuutuksen piiriin. Tapaturma korvataan siitä huolimatta, kuuluuko lääkäriissäkäynti työnantajan järjestämään työterveyshuoltoon tai sattuuko työtapaturma työpaikan alueella tai muualla.

Kun lääkäriissäkäynti johtuu muusta, ns. siviilisairaudesta, sen yhteydessä sattunut tapaturma ei ole työtapaturmana korvattava, vaikka lääkäriissäkäynti kuuluisi työnantajan järjestämään työterveyshuoltoon. Vastaanottokäyntiin liittyvien matkojen aikana sattuneita tapaturmia ei myöskään pääsääntöisesti korvata. Tällaiseen liikkumiseen sovelletaan samaa pääsääntöä kuin muussakin liikkumisessa työpaikalla (ks. kappale 3.1.1. työstä johtuva liikkuminen ja tekeminen työpaikalla). Merkitystä ei ole sillä, saako sairautta käydä hoitamassa työajalla tai maksaako työnantaja ko. lääkärikäynnin.

Tapaturma-asiaiden korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohteita ja lausuntoja. Tapaturma-asiaiden korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiaiden korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydettävä tapaturma-asiaiden korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

Korvattuja tapauksia:

- S oli 21.4.1999 sattuneessa tapaturmassa saanut oikean polven sisemmän sivusiteen revähdyksen. Hän oli 2.6.1999 ollut tämän vamman johdosta fysikaalisessa hoidossa ja lähtiessään hoidosta kotiin hän oli tapaturmaisesti vahingoittunut saaden oikean varttinäluun pään murtuman. Tapaturmalautakunta katsoi, että myös tämä vamma oli otettava huomioon arvioitaessa S:n työkyvyn alentumaa ajalla 15.6.–13.7.1999, koska tapaturma 2.6.1999 oli sattunut 21.4.1999 saadun tapaturmavamman hoitomatalla ja uusi tapaturma oli näin ollen liittynyt aikaisemman tapaturmavamman hoitoon. (TapLa 3695/1999) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- Työntekijä oli vahingoittunut tapaturmaisesti työpaikkaansa kuuluvalla pysäköinti- ja lastaus-alueella ollessaan työaikana matkalla työpaikkalääkärin vastaanotolle lääkereseptin uusimista varten. Kun työntekijä ei ollut kyseisellä työpaikka-alueella työnsä vuoksi ja koska lääkäriissäkäynnin syynä ei ollut työssä saadun vamman tai työperäisen sairauden hoito, tapaturman ei katsottu kohdanneen häntä tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä tarkoitettussa työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa. (KKO:1995:138, Ään.)
- A on vahingoittunut ollessaan palaamassa työterveysasemalta kolesterolikokeesta, johon hänet oli ohjattu työterveyslääkärin toimesta. Kysymyksessä ei ollut työtapaturman, ammattitaudin tai äkillisen sairauden vuoksi tehty käynti. Kysymyksessä ei ole myöskään ollut työnantajan välittömässä intressissä oleva työntekijöille yleisesti ohjelmoitu työhön liittyvä lääkärintarkastus tai muu toimenpide, vaan A:lle työterveyslääkärin aloitteesta tehty kolesterolikoe, jota ei voida pitää tapaturmavakuutuslain tarkoittamana työstä johtuvana olosuhteena. Korvausta ei myönnetty. (TapLa 1483/2002)
- A oli työvuorossa ollessaan lähtenyt viemään reseptiä uusittavaksi työpaikan alueella toisessa rakennuksessa sijaitsevalle työterveysasemalle ja tällä matkalla loukkaantunut. A ei ollut kyseisellä työpaikallaan liittyvällä alueella työnsä vuoksi eikä myöskään työmatkalla yleensä kulkenut pihan poikki. Työterveysasemalla käynnin syynä ei ollut työssä saadun vamman tai työperäisen sairauden hoito, eikä myöskään äkillinen sairaus. Kyseessä ei ollut työssä eikä työstä johtuvissa olosuhteissa tapahtunut tapaturma. (VakO 4967:1999)
- Työntekijä oli tapaturman sattuessa työpaikalla työterveyshuollon tiloissa. Hän oli saamassa hoitoa muun kuin työtapaturman tai ammattitaudin johdosta. Tapaturmaa ei korvattu. (TapLa 1325/1998)

3.2. Työmatkalla**3.2.1. Säännöllinen työmatkareitti**

Oikeuskäytännössä muodostuneen määritelmän mukaan työmatka on työntekijän säännöllisesti käyttämä reitti tai reitit asunnolta työpaikalle ja takaisin. Työmatkalta edellytetään sekä ajallista että alueellista välitöntä yhteyttä työhön.

Oikeus- ja korvauskäytännön mukaan työmatka alkaa, kun työntekijä on sulkenut asuntonsa ulko-oven ja vastaavassa kohdassa se myös päättyy.

Porraskäytävä on katsottu työmatkaksi, mutta asunnon sisätila ei ole. Ulko-oven ja eteisen välinen tuulikaappi on luettu asunnon sisätilaan eikä siten ole työmatkaa. Ulko-ovea vastaa myös esimerkiksi asunnon ja autotallin välinen ovi, joten autotallissa autosta poistuttaessa sattunut tapaturma katsotaan korvattavaksi työtapaturmana.

Matkatyössä olevilla työntekijöillä katsotaan olevan työpäivinänsä asunto työskentelypaikkakunnalla, vaikka heillä onkin vakituinen asunto siellä, missä heidän perheensä asuu. Näin ollen päivittäiset asunnon ja työpaikan väliset matkat, samoin kuin myös viikonloppuna tehdyt matkat vakinaiseen asuntoon ja sieltä takaisin katsotaan kuuluvan työmatkaturvan piiriin. Työntekijä kuuluu siis työmatkaturvan piiriin, kun hän menee perjantaina työpaikalta työskentelypaikan asunnolle ja jatkaa sieltä matkaa vakinaiseen asuntoonsa edellyttäen, että tämä matka on edelleen ajallisessa yhteydessä työn päättymiseen. Samalla tavalla hän on vakuutusturvan piirissä, kun hän sunnuntaina palaa vakinaisesta asunnostaan työskentelypaikan asunnolle ja maanantaina aamulla menee sieltä työhön. Työskentelypaikkakunnan asunto voi olla joko yksin työntekijän käytössä oleva tai joukkomajoituspaikka.

Työmatkasta voidaan katsoa olevan kyse myös silloin, kun työntekijä päivittäin tai ainakin viikonloppuisin tulee työhön suoraan vapaa-ajan asunnoltaan.

Sen sijaan, jos työntekijä on yöpynyt satunnaisesti tuttavansa asunnossa, joka ei sijaitse tavallisen työmatkareitin varrella ja matkalla sieltä työpaikalleen tapaturmaisesti vahingoittuu, tapaturma ei ole sattunut matkalla asunnosta työpaikalle.

Matkатыöläisen työmatkaturva alkaa silloin, kun hän esimerkiksi aamulla lähtee koti-ovelta lentokentälle.

Alkanut työmatka saattaa keskeytyä ja työntekijä palata työpaikalle tai asunnolle. Hyväksyttävän syyn perusteella tapahtunut työmatkan keskeytys ja paluu asunnolle tai työpaikalle kuuluu työmatkaturvan piiriin. Hyväksyttävänä syynä voidaan pitää työhön tai työmatkaan liittyvää toimintaa tai sellaista välttämättömän henkilökohtaisen apuvälineen tai omaisuuden hakemista, joka on jäänyt kotiin tai työpaikalle, esimerkiksi lompakon tai matkapuhelimen hakemista.

Etätyöntekijöiden tapaturmaturva on työtilaan sidotumpaa. Etätyöntekijällä ei ole vastaavia työmatkoja kuin työpaikalla työtä tekevillä. (Katso tarkemmin kohta 2.2. Etätyöt)

Korvattuja tapauksia:

- A on käynyt työaikana tauolla työpaikan parkkipaikalla laittamassa auton lämpöpistokkeeseen ja tällä matkalla loukkaantunut. TapLa katsoi korvattavaksi: tapaturma on sattunut työpaikkaan kuuluvalla alueella kulkuväylällä, jolla työntekijät tavanomaisesti liikkuvat. Lämpöpistokkeen laittaminen autoon ajallisesti loogisesti ennen työmatkan alkamista ei ole ollut omien asioiden hoitamista, vaan työmatkan valmistelua. (TapLa 2882/2002)
- Tapaturma oli kohdannut L:ää työstä johtuvissa olosuhteissa, kun hän oli viimeisen tauon aikana käynyt laittamassa autonsa lämmitykseen. Työnantaja oli tästä käytännöstä tietoinen ja piti sitä tarkoituksenmukaisena, koska lämmityspylväissä ei ollut ajastimia. Työajoista johtuen yleisten kulkuneuvojen käyttö oli mahdotonta. Auton lämmitykseen laittaminen oli johtunut oman auton käyttämisestä työmatkalla. Kysymyksessä oli siten lain mukaan työtapaturmana korvattava vamma. (TapLa 1938/2002)(TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Vaikka kysymyksessä ei ollutkaan lyhin matka kodin ja työn välillä, oli ajoreitti esitetyn selvityksen mukaan ollut kuitenkin H:n säännöllisesti käyttämä reitti, jonka hän oli todennut paremmaksi ajaa. Ajoreittiä ei myöskään voitua pitää lyhyempään reittiin verrattaessa oleellisesti pidempänä ajomatkaltaan tai -ajaltaan. H:lla oli näin ollen työtapaturman johdosta oikeus korvaukseen tapaturmavakuutuslain nojalla. (TapLa 2618/2004) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

- A on matkalla työvoimapolitiittiseen koulutukseen noussut autosta ja hakenut postilaatikosta postin. Tällä matkalla hän on kaatunut klo 8.00. A ottaa postin joka aamu koulumatkalla ja lukee lehden koulussa. Koulu alkaa klo 8.15. Postilaatikko sijaitsee koulumatkan varrella. Tapaturma on sattunut matkalla asunnosta koulutuspaikalle hänen säännöllisesti joka päivä käyttämällään reitillä. Kysymyksessä on ollut kokonaisuutena työmatkaan verrattava koulumatka. (TapLa 1814/2002).
- V:n asunto sijaitsi omakotitalon yläkerrassa, jossa oli myös erillinen lukittava ovi asuntoon. Huolimatta siitä, että portaikko, jossa tapaturma sattui, oli V:n ja hänen perheensä yksinomaisessa käytössä, portaikon oli katsottava sijaitsevan V:n asunnon ulkopuolella. Portaikossa sattunut tapaturma oli siten kohdannut V:tä hänen ollessaan matkalla asunnosta työpaikalle ja oli korvattava työtapaturmana. (TapLa 64/1997))(TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Suojapeitteen laittaminen auton päälle oli normaali työmatkalla talvella auton käyttöön liittyvä toimenpide. Peitteen laittamisen yhteydessä sattunut tapaturma korvattiin työstä johtuvissa olosuhteissa työmatkalla sattuneena tapaturmana. (TapLa 3290/1997))(TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- A oli loukkaantunut 15.7.2003 töistä lähdön jälkeen liikenneonnettomuudessa. A ei ollut käyttänyt matkalla työpaikalta asuntoonsa lyhintä reittiä, vaan hän oli lähtenyt moottoripyörällä töistä lähes päinvastaiseen suuntaan kuin mitä lyhin matkareitti olisi. Lisäksi tapaturman sattumapaikasta ja A:n ilmoittamasta ajosuunnasta päätellen hänen ennen tapaturmaa ajamansa matka oli moninkertainen lyhimpään työmatkareittiin verrattuna. TapLa katsoi, että A ei ole tapaturman sattuesssa ollut matkalla työpaikalta asuntoonsa, vaan työmatka on keskeytynyt hänen lähdettyään ajamaan eri suuntaan kuin, missä hänen kotinsa oli. A ei ollut myöskään esittänyt mitään sellaista syytä normaalista työmatkareitistä poikkeamiseen, jonka perusteella kysymyksessä voitaisiin katsoa olevan työmatkalla sattuneen tapaturman. (TapLa 4410/2003)

3.2.2. Hyväksytyt poikkeamat

Säännölliseltä työmatkareitiltä poikkeamisen aikana sattuneita tapaturmia ei pääsääntöisesti korvata työtapaturmina. Tietty säännölliset poikkeamat tavanomaiselta työmatkareitiltä kuuluvat kuitenkin vakuutusturvan piiriin.

Kun poikkeaminen johtuu lapsen viemisestä päivähoitoon tai päivittäisten ruokaostosten tekemisestä lähikaupassa, on vakuutusturva voimassa matkojen aikana, mutta ei hoitopaikan tai kaupan sisätiloissa (vrt. kohta 2.2 Etätyöt). Rajana pidetään kaupan, kauppakeskuksen tai päiväkodin ulko-ovea. Parkkipaikalla tai pihalla sattuneet tapaturmat on yleensä korvattu. Vaikka hoitopaikka ja lähikauppa eivät sijaitsisikaan lyhimmän työmatkareitin varrella, on työntekijällä katsottu olevan oikeus korvaukseen em. poikkeamien aikana sattuneista tapaturmista. Toisella puolen kaupunkia sijaitsevaan markettiin tehty matkat eivät ole korvauksen piirissä, mutta päivähoitopaikan suhteen tällaista rajausta ei käytetä.

Viime vuosina on vakiintuneesti katsottu korvattavaksi myös työmatka-autoa tankattaessa tai korjattaessa sattunut tapaturma, kun korjaaminen on matkan jatkumisen kannalta välttämätöntä. Tankkaamisen tai korjaamisen on tullut tapahtua työmatkan aikana. Esimerkiksi työmatkaa edeltävänä päivänä työsuhteauton tankkaamisen yhteydessä sattunutta tapaturmaa ei ole korvattu.

Edellä mainittujen lisäksi on oikeuskäytännössä hyväksytty myös muita, ajallisesti lyhyitä poikkeamia, joiden päätyttyä tapaturmavakuutusturvan on katsottu olevan

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeita ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydyttävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

jälleen voimassa. Itse poikkeamilla sattuneita tapaturmia ei sen sijaan ole korvattu. Jos tapaturma on sattunut työntekijän poikettua välittömältä työmatkareitiltään, arvioidaan poikkeaman merkitystä poikkeaman pituuden ja keston perusteella. Korvattavuuteen vaikuttavat myös poikkeaman tarkoitus, laatu ja muut olosuhteet. Edellytyksenä on, että matkan päätarkoituksena voidaan poikkeamasta huolimatta pitää selvästi matkaa asunnosta työpaikalle tai päinvastoin ja poikkeaman on ollut tarkoitus olla kestoaltaan lyhyt. Tällöin ajallinen yhteys työajan päättymiseen tai alkamiseen on poikkeamasta huolimatta säilynyt.

Korvattuja tapauksia:

- A:lla on ollut keikka Lopella, työ on alkanut 22.00 ja päättynyt 02.00. A asuu Helsingissä, eikä hänellä ole omaa autoa. Julkisilla ei olisi päässyt takaisin Helsinkiin yöllä, eikä työntekopaikassa ollut yöpymismahdollisuutta. A on vahingoittunut ollessaan matkalla palauttamaan lainaamaansa autoa äidilleen ja yöpymään tämän luona Järvenpäässä. Vaikka A poikkesi lyhimmältä työajan ja asunnon väliseltä reitiltä, tapaturma on sattunut matkalla työstä asunnolle, koska yöpyminen ennen Helsinkiä, esim. Järvenpäässä, on ollut välttämätöntä ja koska tapaturman sattuessa klo 03.00 ajallinen yhteys työajan päättymiseen on ollut olemassa. (TapLa)
- A oli työstä lähdettyään kotimatallaan käynyt reitin varrella olevassa kampaamossa, jossa hän oli käynyt noin kerran kuukaudessa. A oli ollut kampaajalla 10 minuuttia ja jatkanut sen jälkeen tavanomaista reittiään kotiin päin polkupyörällä. Tapaturma oli sattunut A:n tavanomaisella työmatkareitillä. Vaikka A oli välillä poikennut kotimatkareitiltä käydessään kampaajalla, hän oli kuitenkin palannut tavanomaiselle työmatkareitilleen. Tapaturma oli siten kohdannut A:ta tapaturmavakuutuslain 4 §:n tarkoittamissa työstä johtuvissa olosuhteissa matkalla työpaikalta asunnolle. (VakO 2456:2001)
- Kun otettiin huomioon, että J oli poikennut välittömältä työmatkareitiltään tarkoituksenaan uusia pääasiallisesti työmatkoillaan päivittäin tarvitsemansa matkalipun kankortti, katsoi tapaturmalautakunta, että tapaturma oli kohdannut J:tä tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin 2 b kohdan tarkoittamissa työstä johtuvissa olosuhteissa matkalla työpaikalta asunnolle. (TapLa 5019/1999; VakO 25.9.2001 - ei muutosta) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja T oli klo 05:30 palannut varallaoloaikana tapahtuneelta sairaankuljetuskyydiltä kotiin. Jäätyään pois ambulanssin kyydistä T oli lähtenyt hakemaan sanomalehteä postilaatikosta ennen asuntoon sisälle menoa. Tietä ylittäessä T oli liukastunut ja kaatunut. TapLa katsoi, että T oli postilaatikolle mennessään poikennut välittömältä työmatkareitiltään. Kysymyksessä oli kuitenkin ollut ajallisesti ja matkan pituuden osalta vähäinen poikkeama. T oli lisäksi kertonut hakevansa sanomalehden postilaatikosta aina silloin, kun hän tulee töistä kotiin kyseiseen aikaan. Tapaturmariskin ei liioin voitu arvioida lisääntyneen poikkeaman johdosta. Tapaturma korvattiin. (TapLa 2719/2004) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- G oli ollessaan autollaan matkalla työstä poikennut pankkiautomaatille nostamaan rahaa. G oli loukannut vasemman nilkkansa ollessaan nousemassa ulos autosta. G oli poikennut välittömältä työmatkareitiltään. Kysymyksessä oli vähäinen poikkeama tavanomaisen, toistuvan työmatkan yhteydessä yleisesti hoidettavan yksityisasian johdosta. Lisäksi kyseinen tapaturmariski oli työmatkaan yleisesti liittyvä. G:n työmatkan ei voitu katsoa päättyneen poikkeamaan. Matka oli reitiltä poikkeamisesta huolimatta ollut päätarkoitukseltaan työmatka eikä tapaturmariskin voitu katsoa mitenkään poikkeaman johdosta lisääntyneen tavanomaisiin työmatkan tapaturmariskeihin verrattuna. Pankkiautomaatilla käyntiä voitiin pitää viikoittain toistuvana yksityisasioiden hoitona, sillä G käytti ilmoituksensa mukaan rahan nostamiseen vain pankkiautomaattia. Tapaturma korvattiin. (TapLa 4974/2000; VakO 6459/2001 - ei muutosta) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- A oli aluksi tavanomaisella matkallaan asunnosta työpaikalle. Matkallaan A heitti roskalaatikkoon roskapussin lisäksi erehdyksessä eväspussinsa. Eväitä roskalaatikosta kurkotellessa sattunut tapaturma ei tapahtunut työstä johtuvissa olosuhteissa. Vakuutuslaitos katsoi, että jo roskalaatikkoon meno oli poikkeama ja TapLa hyväksyi sen. Työmatka oli keskeytynyt eväspussin etsinnän ajaksi, vaikka vakuutettu sinänsä oli ollut lyhimellä reitillään. (TapLa 3683/2000, referaatti Tapaturmavakuutus – lehdessä 1/2001)
- Työntekijälle on sattunut tapaturma avantoon mennessä. Tapaturma ei ole sattunut normaalilla työmatkareitillä, vaan kyse on ollut poikkeamasta tältä reitiltä. Avannossa käyntiä ei voida pitää normaalina työmatkana, vaikka työntekijä kävisikin avantouintikaudella lähes joka päivä uimassa avannossa matkallaan työhön. Ottaen huomioon myös avantouinnin luonne vapaa-ajan toimintana sekä tässä yhteydessä selvä vahinkoriskin lisääntyminen, TapLa on katsonut, että vahinko ei ole sattunut matkalla asunnosta työpaikalle, vaan vapaa-ajalla. (TapLa 3123/2002)
- Koiran säännöllistä hakemista hoidosta ei pidetä sellaisena työssä käymisen edellytyksenä, että tehty poikkeama lyhimmästä työmatkareitistä voitaisiin katsoa työmatkaan kuuluvaksi. Poikkeama ei ole ollut matkaltaan tai kestoltaan pitkä. (TapLa 685/2002)
- K oli tapaturman sattuessa seissyt kadun varteen pysäköidyn autonsa vieressä ajoradan puolella keskustelemassa isänsä kanssa. Kyseinen, ajallisesti tosin vähäinen poikkeama työmatkareitiltä oli aiheuttanut lisääntyneen tapaturmariskin. K:n työmatka oli keskeytynyt, kun hän oli pysäköinyt autonsa ja poistunut siitä. Se, että K oli seissyt ajoradan puolella, oli ollut omiaan lisäämään tapaturman mahdollisuutta. Kysymyksessä ei näin ollen ollut työstä johtuvissa olosuhteissa työmatkalla sattunut tapaturma. (TapLa 2582/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A on työpäivän päätteeksi matkalla parkkipaikalta asunnolleen intoutunut työtoverinsa kanssa toverilliseen karhunhalaukseen. Tässä yhteydessä A on liukastunut ja ottanut työtoveristaan kiinni, jolloin työtoveri on kaatunut hänen päälleen ja A:n polvi on vääntynyt. A:lle sattunut tapaturma ei ole sattunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa, vaikka tapaturma sinänsä on sattunut matkalla työpaikalta asunnolle. Kuvattu toverillinen karhunhalauksee ei liity tavanomaisesti työmatkaan ja sen voidaan katsoa liian harvinaiseksi tapaturmariskiksi. (TapLa 454/2005)
- Päivystysvuorossa olleen henkilön ei voitu katsoa olleen työstä johtuvissa olosuhteissa liikkueensa kaupungilla työhön liittymättömissä asioissa. Päivystysaikaan kuuluu tilanteen mukaan sekä työaikaa että vapaa-aikaa. Hoitaessaan huoltomiehen työtehtävää L oli ollut työssä ja tästä työtehtävästä kotiin palatessaan hän oli työmatkalla työstä johtuvissa olosuhteissa. L oli kuitenkin poikennut kotimatkareitiltään eri suunnalla sijaitsevalle kioskille. Tällä matkallaan hän ei enää ollut työstä johtuvissa olosuhteissa työmatkalla, vaan yhteys työhön oli katkennut. VakO hylkäsi valituksen ja katsoi, että kotimatalla kioskille tehtyä poikkeamaa ei voida rinnastaa tavanomaisiin ja säännöllisiin poikkeamiin työmatkalta kuten lasten hoitopaikan tai ruokakaupan johdosta tehdyt poikkeamat. Poikkeama lyhimmältä reitiltä on ollut selvä ja verrattavissa omien asioiden hoitamiseen. (TapLa 2944/2003 – VakO 666/2004 - KKO ei myöntänyt valituspäätöstä) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

3.2.3. Kimppakyydit

Kimppakyydillä tarkoitetaan tässä työmatkaa, jonka kaksi tai useampi henkilö tekevät yhdessä samalla kulkuvälineellä.

Saman työnantajan työhön meneville laajempikin poikkeaminen omalta lyhimmältä työmatkareitiltä on hyväksyttävää. Eri työnantajan työhön menevien osalta taas linja

on tiukempi. Korvattavuuden edellytyksenä on, että työpaikkojen tulee olla samalla suunnalla ja poikkeaman hyvin vähäinen. Esim. puolison vientiä aivan eri suunnalla olevaan työpaikkaan ja tällä poikkeamalla sattunutta tapaturmaa ei korvata.

3.3. Työnantajan asialla

3.3.1. Yleistä

Työnantajan asialla – lainkohdan soveltamisala on ehkä eniten muokkautunut työelämän muutoksista johtuen. Erilaiset kurssit ja koulutustilaisuudet ovat lisääntyneet ja ohjelmaan on vuosien varrella tullut mukaan myös vapaa-ajan vietolle tyypillisiä piirteitä. Tiimihenkeä kohotetaan ihmisistä pyramideja rakentaen tai suunnistaen Skotlannin nummilla. Samoin työaikana tapahtuva virkistäytyminen esim. urheilupäivän muodossa on nykyisin hyvin yleistä. Näiden tilaisuuksien ohjelma poikkeaa melkoisesti perinteisestä työn tekemisestä sorvin ääressä ja siten yhtiöihin käsiteltäväksi tulevat tapaukset ovat monimuotoisempia kuin aikaisemmin.

Tässä kohdin rajanveto sen suhteen, onko kyseessä työssä tai työnantajan asialla sattunut tapaturma, on usein vaikeaa ja myös tarpeetonta. Monet alla olevista tapauksista voisivat siis yhtä hyvin olla kohdassa 2. ja näitä kohtia onkin hyvä lukea yhtä aikaa ja vertailla keskenään.

3.3.2. Kokoukset, kurssit ja koulutustilaisuudet

Työkokouksissa, kursseilla ja koulutustilaisuuksissa tai niiden matkoilla sattuneet tapaturmat on yleensä korvattu työtapaturmina. Ongelmia liittyy kuitenkin rajanvetoon vapaa-aika – työaika.

Oikeuskäytännössä varsinaisen asuin- ja työpaikan ulkopuolella työ- ja vapaa-aika on erotettu toisistaan yleisten elämän kokemussääntöjen mukaan. Kun työntekijä on osallistunut työpaikkansa ulkopuolella järjestettyyn kokoukseen, kurssiin, koulutukseen tai muuhun vastaavaan tilaisuuteen, katsotaan työssä sattuneiksi tapaturmiksi tilaisuuden varsinaisen ohjelman mukaisessa toiminnassa sattuneet tapaturmat.

Työntekijä viettää usein myös vapaa-aikaansa tällaisella tilapäisellä työpaikalla tai sen alueella. Tästä johtuen lähtökohtana on, ettei muussa kuin varsinaisen ohjelman mukaisessa toiminnassa sattuneita tapaturmia korvata.

Tästä pääsäännöstä on voitu poiketa, jos tilaisuuteen asiaohjelman lisäksi sisältyvä vapaamuotoisempi ohjelma, kuten liikunta, saunominen tai ruokailu on järjestetty osallistujille yhteiseksi, ryhmässä tapahtuvaksi toiminnaksi tai se on suunniteltu nimenomaan työn johdosta tarpeelliseksi virkistystarkoituksessa, kuten katkaisemaan poikkeuksellisen pitkäksi muodostuva työpäivä. Sen sijaan vapaamuotoinen tai vapaavalintainen liikunta, johon ei ole pakko osallistua (esimerkiksi ohjelmassa on varattu mahdollisuus harastaa liikuntaa), on oikeuskäytännössä jäänyt korvauspiirin ulkopuolelle, vaikka se olisi osittain tai kokonaankin työnantajan tai koulutuksen järjestäjän kustantamaa.

Käytännössä ratkaistavaksi tulee usein se, milloin virallinen tilaisuus päättyi ja onko normaalia myöhäisempi kotimatka jo omilla asioilla oloa. Esimerkiksi ohjelman mukainen yhteiskuljetus viittaa vahvasti työhön kuuluvaan tilaisuuteen ja matkatapaturmia on tällöin korvattu, vaikka ajankohta olisi ollut myöhäinenkin. Oikeuskäytännössä

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohteja ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydettävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

epäämiseen on johtanut muun muassa tapaturman kovin myöhäinen ajankohta, mutta toisaalta tapaturman ei tarvitse sattua ns. normaalin työajan puitteissa.

Hylättyjä tapauksia:

- Työnantaja järjesti koulutuskurssin ja varasi kurssipaikalta tilat kurssiohjelmaan merkittyä liikuntaa varten iltaisin koulutuksen päätyttyä. Kurssiohjelmassa oli ”iltatehtävät + liikunta”. A oli vammautunut ko. iltaliikunnassa. A ei ollut sillä tavalla velvollinen osallistumaan liikuntaan, että se olisi kuulunut hänen työhönsä tai välittömästi siihen liittynyt, kyseessä ei ollut työtapaturma. (KKO 1988:41)
- Yrityksen koko henkilökunta oli seminaarimatalla Lapissa hiihtokeskuksessa. Työntekijä vahingoittui hiihtäessään kesken muun seminaariohjelman. Ohjelmaan ei ollut tapaturman sattumisaikaan merkitty yhteistä hiihtoretkeä. Osanottajat olivat saaneet vapaasti käydä ulkoilemassa ja työntekijä oli lähtenyt hiihtämään. TapLa totesi, että myös matkoilla ollessa vapaa- ja työaika erotetaan toisistaan yleisten elämän kokemussääntöjen mukaan. TapLa katsoi, että tapaturma ei sattunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa, vaan vapaa-aikana. (TapLa 2617/99, referaatti Tapaturmavakuutus – lehdessä 2/2000).
- Projektipäällikkö oli osallistunut ravintolassa pidettyyn projektiin päätöstilaisuuteen. Tilaisuudessa hän oli nostanut puolen yön aikaan leikkimielisesti työkaveriaan ja loukannut itsensä. Päätöstilaisuus oli projektipäällikön työtehtäviin kuuluva asiakastilaisuus eli kyse ei ollut hänen vapaaajastaan. Sen sijaan työkaverin nostaminen oli tilaisuuteen liittymätön teko. Tapausta ei korvattu työtapaturmana. (VakO 1125/2002)
- Työnantajayrityksen 60-vuotisjuhlat on järjestetty kylpylässä ajalla 19.–20.5.2001. A oli lähtenyt kylpylään jo perjantaina 18.5.2001 ja osallistui siellä tuolloin järjestettyyn taloushallinnon palaveriin. Muu henkilökunta saapui lauantaina, jolloin pidettiin juhlatilaisuus, johon osallistui noin 70 % henkilökunnasta. Lauantain ohjelmaan kello 16.00 - 17.00 oli merkitty leikkimielistä liikuntaa, jonka yhteydessä A tapaturmaisesti vahingoittui. Asiakirjojen mukaan A on ollut työtehtävissä perjantaina, mutta lauantain ja sunnuntain ohjelmaan osallistuminen ei ole ollut esitetyn selvityksen perusteella pakollista, eikä A ole myöskään toiminut isännän ominaisuudessa lauantaina tai sunnuntaina. A ei ole saanut normaalin työajan ulkopuolella tapahtuneesta ohjelmasta erillistä korvausta. Kyseisille päiville työnantajan etukäteen laatima ohjelma koostui pelkästään erilaisista vapaa-ajan toiminnoista, eikä ohjelman suorittaminen ja siihen osallistuminen liittynyt näin ollen työtehtävien hoitamiseen tai ollut muutoin työtehtävien kannalta tarpeen. A on perjantaina 18.5.2001 osallistunut taloushallinnon palaveriin, mutta tämän jälkeen kysymys on ollut pääasiallisesti vapaa-aikaan liittyvistä toiminnoista, joiden yhteydessä tapaturma on sattunut. Tapaturma ei ole sattunut A:n työssä eikä työstä johtuvissa olosuhteissa. (VakO 5410:2002 - kumosi TapLan päätöksen)

3.3.3. Edustustilaisuudet

Työhön kuuluva työnantajan edustaminen on työhön liittyvää tai työnantajan asioilla oloa ja siis korvattava työstä johtuva olosuhde. Käytännössä työtehtävien ja tilaisuuksien monimuotoisuus kuitenkin tuottaa rajanveto-ongelmia.

Yhtenä periaatteena oikeus- ja korvauskäytännössä on ollut rajanveto tilaisuuden isäntien ja vieraiden välillä. Tilaisuuden isännälle on paljon pidemmälti kyseessä työ, kuin mitä on vieraan osalta. Lisäksi tilaisuuksilta on käytännössä myös edellytetty jotakin kokoustyyppistä osuutta, eikä vain esimerkiksi hiihtämistä. Markkinointihenkilöstöllä turva taas voi kattaa urheilutilaisuuksissa edustamisen ja asiakkaiden kestityksen tällaisissakin tilanteissa laajemmin.

Korvattuja tapauksia:

- Piiripäällikkö A oli vahingoittunut 20.9.2002 kaaduttuaan moottoripyörällä Kreikassa. A oli osallistunut matkaan Rhodokselle 15.9 – 22.9.2002 työnantajansa työntekijänä ja määräämänä edustajana suhteessa asiakkaana oleviin kauppiaisiin. Matkan tarkoituksena työnantajan kannalta oli malliston esittely ja seuraavan vuoden ennakkotilausten tekeminen. Työnantaja oli velvoittanut piirimyyjät, myös A:n osallistumaan matkalle. A:lle oli maksettu matkan ajalta palkka, päivärahat ja matkakulut. Perjantai 20.9.2002 oli matkalla ainoa vapaapäivä, jolloin saattoi tehdä, mitä halusi. Yhtenä mahdollisuutena oli mm. moottoripyöräily. Moottoripyöräretkelle oli lähtenyt sekä piirimyyjiä että kauppiaita. Työnantaja oli velvoittanut A:n retkelle ja määrännyt ajamaan moottoripyöräjonon toisessa päässä. A toimi retken toisena vetäjänä toimitusjohtajan kanssa. Vaikka 20.9.2002 oli merkitty vapaapäiväksi, TapLa katsoi, että kysymyksessä ei ollut A:lle vapaapäivä tavanomaisessa mielessä. A oli osallistunut retkeen työnantajan määräyksestä, koska myös työnantajan edustajia tuli olla asiakkaiden lisäksi retkellä mukana. TapLa katsoi, että A oli vahingoittunut työssä. (TapLa 515/2003, Ään. 4 -2)
- Työnantajan ilmoituksen mukaan B oli ollut tapaturman sattuessa 12.12.1998 asiakastilaisuudessa, jonka yksi järjestäjistä oli ollut B:n työnantaja. Ohjelmaan oli kuulunut klo 15.00 jääkiekko-ottelun seuraaminen jäähallilla ja sen jälkeen vieraat oli kutsuttu ”pelaamaan jälkipelejä” erään hotellin saunaosastolle. Klo 22.00 B oli astunut lasinsiruihin saunaosastolla. Työnantajan ilmoituksen mukaan B oli toiminut tilaisuuden isäntänä koko illan, myös saunaillan ajan. TapLa katsoi, että B oli tapaturman sattuessa ollut työnantajan työssä ja että kysymyksessä oli TapVakL 4 §:n mukainen työtapaturma. (TapLa 1820/1999, referaatti Tapaturmavakuutus – lehdessä 1/2000)

Hylättyjä tapauksia:

- Pankkitoimihenkilö oli osallistunut työnantajan määräyksestä isännän ominaisuudessa pankin asiakkailleen järjestämään koulutusristeilyyn. Koulutuspäivän ohjelma päättyi klo 19.30 ja sen jälkeen laivan disko oli varattuna osallistujille klo 23.30 saakka. Pankkitoimihenkilö vahingoittui klo 0.30 tanssiessaan asiakkaan kanssa. Korkein oikeus katsoi tapaturman sattuneen vapaa-aikana ja toteaa ratkaisussaan, että ”Työ- ja vapaa-aikaa erotettaessa voidaan luonnollisena lähtökohtana pitää koulutusristeilyn ennalta ilmoitettua ohjelmaa”. (KKO:2000:93)
- Tapaturma oli sattunut kokousristeilyn ennalta ilmoitetun ohjelman mukaisessa vapaan ohjelman osuudessa, jota ei voitu pitää myöskään P:n kohdalla työaikana, vaikka P oli toiminut risteilymännän tehtävissä koko risteilyn ajan. Kysymyksessä oli vapaa-aikana sattunut vahingoittuminen, josta ei suoritettu korvausta. (TapLa 4509/2002) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A oli matkustanut Ranskaan asiakkaiden kanssa osallistuakseen lääketieteelliseen kokoukseen. Hän osallistui seuraavana päivänä maraton-juoksuun, jossa hän vahingoittui. TapLa katsoi, että A ei ole vahingoittunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa vaan vapaa-aikana. Vaikka A oli ollut matkalla isäntänä asiakkaiden kanssa ja vaikka ohjelmaan oli merkitty myös maraton-juoksu, oli kysymyksessä kuitenkin katsottava olleen erityinen yksilölaji, johon osallistuminen on ollut vapaaehtoista. Kysymyksessä ei ole ollut sellainen ohjelmaan merkitty yhdessä tekeminen, minkä yhteydessä voisi esimerkiksi neuvotella tai seurustella asiakkaiden kanssa. (TapLa 4543/2001).
- Konemyyjä H oli ollut messutapahtumassa esittelemässä yritystään. Messut olivat auki klo 9.00 – 18.00. H oli järjestänyt messupäivän jälkeen markkinointitilaisuuden ravintolassa. H oli loukkaantunut klo 3.00 astuttuaan kivetyksen reunaan, liukastunut ja vahingoittunut oikeaan nilkkaansa. Tapaturmalautakunta katsoi, että osallistuminen messutapahtumaan oli kuulunut H:n työhön konemyyjänä. Messutapahtuman jälkeisen myöhään yöhön jatkuneen ravintolailan ei sen sijaan voitu katsoa kuuluneen messujen ohjelmaan, vaikka H:n työtehtäviin kuului markkinointitilaisuuksien hoitaminen. H:lle sattunut tapaturma oli lisäksi kohdannut häntä vasta klo 3.00 eli yhdeksän tunnin kuluttua messuohjelman mukaisen tilaisuuden päättymisen jälkeen. Tapaturma oli sattunut H:n vapaa-ajalla. (TapLa 3425/2004) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Työpäällikkö B oli osallistunut asiakkaidensa kanssa moottorikelkkasafarille 21. – 26.3.04. Safarin oli järjestänyt ohjelmapalveluyritys ja osallistujat olivat osallistuneet safarille omilla kelkoillaan. B oli 24.3.04 vahingoittunut nostaessaan toista kelkkaa sulasta vedestä jäälle. TapLa

katsoi tapaturman korvattavaksi. B oli ollut safarilla työnantajansa määräämänä ja hän oli saanut safarin ajalta normaalin palkan eikä safari ollut vähentänyt hänen lomiaan. Safarilla oli ollut mukana B:n työpaikan yhteistyötahoja, joiden kanssa oli tarkoitus käydä matkan aikana keskusteluja. Vaikka moottorikelkkasafarilla oleminen ei normaalisti kuulunutkaan B:n työtehtäviin työpäällikkönä, tässä tilanteessa tämä toiminta oli kuitenkin tullut hänen normaalien työtehtäviensä sijaan. Tapaturman ei voitu katsoa sattuneen B:n vapaa-aikana. (TapLa 3542/2004)

3.3.4. Liikunta- ja virkistystapahtumat

Liikunta- ja virkistyspäivien tapaturmia on yleensä korvattu työtapaturmina. Kyseessä on työnantajan järjestämä koko henkilökunnan tai jonkin osaston tms. tapahtuma, joka järjestetään tavallisen työpäivän sijaan tai muuten palkallisena. Näissä tilaisuuksissa voi olla myös vapaa-aikaan verrattavia osuuksia.

Korvattuja tapauksia:

- Työntekijä loukkaantui työnantajansa henkilökunnalle lähinnä virkistystarkoituksessa järjestämän tutustumiskäynnin yhteydessä pidetyn lentopallo-ottelun yhteydessä. Tilaisuus oli järjestetty työaikana tavanomaisten työtehtävien sijaan. Tilaisuuteen osallistuminen oli siten työhön kuuluvaa toimintaa ja tapaturma katsottiin työtapaturmaksi. (TapLa 4140/1982)
- Työnantaja oli järjestänyt virkistystilaisuuden pitkäaikaisten työntekijöiden ryhmälle työpäivänä tavanomaisten työtehtävien sijaan. Työnantaja oli maksanut virkistysmatkaan osallistuneille työntekijöille normaalin palkan kyseiseltä päivältä 13.6.2003. Osallistuminen tilaisuuteen oli siten ollut työhön kuuluvaa toimintaa. Sillä seikalla, että työnantaja ei ollut järjestänyt mainittua virkistystilaisuutta kaikille työntekijöilleen, vaan erityisen pitkään, 15 vuotta työnantajaa palvelleille työn-tekijöille, ei ollut ratkaisun lopputuloksen kannalta ratkaisevaa merkitystä. Näin ollen H:ta 13.6.2003 kohdannut tapaturma oli sattunut työssä. Kysymyksessä oli tapaturmavakuutuslain 4 §:n tarkoittama työtapaturma. (TapLa 4017/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- I oli työaikana osallistunut työnantajan työaikana järjestämään lihaskuntotestiin. Testi oli ollut vapaaehtoinen, mutta työnantajan suosittelema. Vaikka I:n suorittama lihaskuntotesti ei ollutkaan hänen tavanomaista työtään, se oli kuitenkin liittynyt työkyvyn ylläpitoon ja työnantajan työaikana järjestämänä toimintana tehty normaalien työtehtävien sijasta ja kysymyksessä oli näin ollen työssä sattunut vakuutustapahtuma. (TapLa 4937/1999, VakO 7074/2000 - ei muutosta) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Asiassa oli kyse työnantajan työaikana työpaikalla järjestämästä ja valvomasta lihaskuntotestistä, jonka suorittaminen oli edellytyksenä viikkoliikuntaoikeuden saamiselle. Kysymyksessä oli vapaaehtoinen työntekijän liikunta. A ei ollut lihaskuntotestiä suorittaessaan tehnyt varsinaista työtään, mutta hänen oli katsottava suorittaneen työhön rinnastettavaa työnantajan hyväksymää tehtävää. Kysymyksessä oli siten työssä sattunut tapaturmavakuutuslain 4 §:n tarkoittama työtapaturma. TapLa; VakO - ei muutosta tältä osin. Vakuutusosoikeus katsoi, että ratkaistaessa sitä, maksetaanko vahingoittuneelle korvauksia tapaturmavakuutuslainsäädännön perusteella, on ensisijaisesti ratkaistava se, onko tapahtuma sattunut työssä tai työstä johtuvista olosuhteissa. (VakO 8717:2002)
- Kun tilaisuuden vapaamuotoiseen ohjelmaan kuuluu liikuntaa tai muuta ryhmässä tapahtuvaa toimintaa, joka on tarpeellinen virkistykseenä, esimerkiksi katkaisemaan pitkää työpäivää, katsotaan tällaiseen toimintaan osallistuminen myös työhön kuuluvaksi. Curlingin pelaaminen oli ollut koulutuksen osio, jolla oli edistetty tiimihenkeä ja virkistäydytty sisätiloissa tapahtuvasta koulutuksesta. Curlingin pelaaminen tapahtui yhteistoiminnassa koulutuksessa mukana olleiden kesken. Tapaturma korvattu työstä johtuvissa olosuhteissa sattuneena. (TapLa 1260/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- K ei ollut velvollinen osallistumaan circuit-training -jumppaliikuntaan eikä se ole kuulunut hänen työhönsä tai välittömästi liittynyt siihen. Vaikka kyseinen liikunta olikin työnantajan suosittelemaa ja sitä voitiin harjoittaa työaikana, kysymyksessä oli kuitenkin vapaaehtoinen kuntoliikunnan harjoittaminen, joka ei ole työnantajan tapaturmavakuutuksesta korvattava. (TapLa 4417/1999) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- H ei ollut velvollinen osallistumaan liikuntaan eikä se ole kuulunut hänen työhönsä tai välittömästi liittynyt siihen. Vaikka kyseinen liikunta olikin työnantajan suosittelemaa ja sitä voitiin harjoittaa työaikana työpaikan voimistelusalilla, kysymyksessä oli kuitenkin vapaaehtoinen kuntoliikunnan harjoittaminen, joka ei ollut työnantajan tapaturmavakuutuksesta korvattava. (VakO 9920/2000)
- Kun kysymyksessä ei ollut työtehtävien sijaan työajalla harjoitettu toiminta vaan vapaaehtoinen osallistuminen työnantajan järjestämään ulkoilutapahtumaan, tapaturmaa ei korvattu. (TapLa 2551/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Virka-ajan ulkopuolella fyysisen suorituskyvyn säännönmukaiseen tarkkailuun kuuluvassa maastoliikunnassa sattunutta tapaturmaa ei korvattu. Vaikka puolustusvoimien siviilihenkilöstölle oli asetettu tavoite pitää yllä fyysistä työkykyä ja osallistumista kenttäkelpoisuustesteihin oli pidetty suositeltavana, niihin osallistuminen oli kuitenkin ollut vapaaehtoista. Pääesikunnan ilmoituksen mukaan virka-ajan ulkopuolella suoritettu suunnistusta tapahtui henkilön omalla vastuulla. Edellä mainitut seikat huomioiden tapaturmalautakunta katsoi, ettei tapaturma ollut sattunut työssä eikä myöskään työstä johtuvissa olosuhteissa, vaan vapaa-aikana. (TapLa 1528/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

3.3.5. Yritysten välinen urheilu

Yritysten välistä urheilua eli ns. puulaakiurheilua ei perinteisesti ole pidetty työhön kuuluvana, vaan siihen on jo vuosikymmeniä sitten kehitetty erillinen lisävakuutus. Myös yritysten välisissä urheiluturnauksissa sattuu tapaturmia, joista usein haetaan korvausta sillä perusteella, että tilaisuus on yrityksen edustamista. Turnauksiin saatetaan kutsua nimenomaan asiakasyritysten edustajia pelaamaan golfia, tennistä, jalkapalloa jne. Näitä tilanteita on ainakin toistaiseksi oikeuskäytännössä pidetty aika usein muina kuin työtapaturmina.

Jos yritysten välisessä urheilussa sattuneita tapaturmia on oikeuskäytännössä korvattu, korvattavuutta arvioitaessa on otettu huomioon, että urheilu on tapahtunut työaikana, kyseiseltä ajalta on maksettu palkkaa, urheilu on tullut työtehtävien sijaan ja urheilu tapahtui työnantajan edustamisena.

Sen sijaan, jos kysymyksessä on työntekijän omaehtoinen, vaikkakin työnantajan tukema liikunta, liikunnan yhteydessä sattuneita tapaturmia ei ole katsottu korvattaviksi työtapaturmina, vaikka sitä olisi harrastettu työajalla. Sillä seikalla, että työnantaja kustantaa peli- tai muita harrastuksia taikka vapaa-ajan harrastuksia, ei ole ratkaisevaa merkitystä. Sekään, että toimintaa harrastetaan työaikana, ei riitä oikeuskäytännössä tekemään vahinkoa korvattavaksi.

Korvattuja tapauksia:

- Tullivartija osallistui tullilaitoksen kesämestaruuskilpailuihin ja hänelle maksettiin päivärahaa ja matkakulut. Tullivartijan katsottiin edustaneen työnantajaa jalkapallo-ottelussa ja siinä sattunut tapaturma korvattiin työtapaturmana. (KKO 2000:92)
- A on kuulunut sairaalan joukkueeseen sairaanhoitopiirin viestihiihtokilpailuissa. Työnantaja on hyväksynyt kilpailuihin käytetyn ajan työajaksi ja maksanut osallistumispäivältä normaalin pal-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeita ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydyttävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

kan. A on loukkaantunut latuun tutustuessaan. KKO:n mukaan A on joukkueessa työnantajansa edustajana ja tällöin myös itse kilpailuun valmistautuessaan suorittanut työnantajansa hyväksymää tehtävää. Tapaturma korvattiin työtapaturmana. (TapLa olisi korvannut, VakO ei ja kumosi TapLan päätöksen ja lopulta KKO katsoi korvattavaksi.)(KKO julkaisematon 29.9.2000 annettu päätös VA99/205, nro. 2131, annettu samana päivänä kuin KKO 2000:92)

- Maanmittaustoimiston työntekijä osallistui työnantajansa suostumuksella Maanmittauslaitoksen järjestämiin kaukalopallokisoihin ja loukkaantui pelissä. Osallistuminen tapahtui normaalien työtehtävien sijaan ja normaalina työaikana. Tapaturma sattui työstä johtuvissa olosuhteissa. (Ratkaisussa viitattiin tapaukseen KKO 2000:92 ”vastaavanlaisena tapauksena”) (VakO 19.3.2002/447:2001)
- Vanginvartija osallistui Pohjoismaiden vankeinhoitolaitosten väliseen jalkapallo-otteluun, jossa hän vahingoittui. Työnantaja maksoi matkan ja myönsi siihen osallistuneille palkallista virkavapaata. Tapaturman katsottiin sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa. (VakO 11428:81)

Hylättyjä tapauksia:

- Työntekijä vahingoittui osastojen välisessä pesäpallo-ottelussa. Osallistuminen oli vapaaehtoista, vaikkakin sallittua työajallakin. Pelaamista ei pidetty työnä tai työstä johtuvina olosuhteina. (TapLa 4032/99, referaatti Tapaturmavakuutus – lehdessä 2/2000)
- Yrityksellä oli yhtenä päivänä viikossa sählyvuoro klo 14 -16. Työntekijöillä oli mahdollisuus, vaan ei velvollisuutta, pelata sählyä työaikana ja työnantajan kustannuksella. Sillä seikalla, että työnantaja kustantaa peli- tai muita harrastuksia taikka vapaa-ajan harrastuksia, ei ole ratkaisevaa merkitystä. Sekään, että toimintaa harrastetaan työaikana, ei riitä korvauskäytännössä ratkaisemaan korvattavuutta. Myöskään se, että peliin osallistumista pidettiin suotavana, ei riitä, vaan osallistumisen tulee olla lähinnä velvollisuus, jotta se tulisi korvattavaksi. (TapLa 4415/99, referaatti Tapaturmavakuutus – lehdessä 2/2000)
- Liikuntatapaturmaa ei korvattu, koska katsottiin, että kysymyksessä oli paremminkin ollut viikoittaiseen vapaaehtoiseen liikuntaharrastukseen liittyvä ottelu kuin työnantajan edustajana pelattu erillinen turnaus tai vastaava. (TapLa 4790/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Vaikka työnantaja oli hyväksynyt lentopalloturnaukseen ja siihen johtaviin harjoituksiin osallistumisen myös työajalla ja E oli ollut henkilökunnasta kerätyssä lentopallojoukkueessa sen harjoittellessa turnausta varten, kysymyksessä oli vapaaehtoinen, varsinaiseen työhön liittymätön toiminta. Vahingoittuminen oli tapahtunut työajan ulkopuolella pidetyissä harjoituksissa, joihin koko henkilökunnalla oli vapaasti mahdollisuus osallistua. Tapaturmalautakunta katsoi, että kysymyksessä oleva vahinkotapahtuma ei ollut sattunut työssä eikä työstä johtuvissa olosuhteissa. Kysymyksessä ei voitu katsoa olleen tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin 2 a-c kohdissa mainittuihin tilanteisiin rinnastettava tilanne. (TapLa 1772/2002, VakO 5235/2003 - ei muutosta, Ään. 4-1) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

3.3.6. Kuntoutus- ja tyky-toiminta

Työpaikoilla järjestetään monenlaista työkykyä ja kuntoa ylläpitävää toimintaa. Varsinainen työkykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta eli tyky-toiminta on määritelty työterveyshuoltolaissa.

Työterveyshuoltolain (1383/2001) 3 §:n 1 mom 2 kohdan mukaan työkykyä ylläpitävällä toiminnalla tarkoitetaan yhteistyössä toteutettua työhön, työlöihin ja työntekijöihin kohdistuvaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jolla työterveyshuolto omalta osaltaan edistää ja tukee työelämässä mukana olevien työ- ja toimintakykyä.

Oikeuskäytännössä on viime vuosina katsottu työhön liittyväksi sellainen työterveyshuollon lakisääteisen työterveyshuollon osana järjestämä kuntoutustoiminta, jossa on

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeita ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydyttävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

kyseessä työkyvyn ylläpitäminen ja johon osallistujat valikoidaan ja kurssi suunnitellaan yksilöllisesti. Tällöin kurssi tapahtuu työaikana ja työtehtävien sijaan ja työnantaja maksaa palkkaa ko. ajalta sekä matka- ym. kulut. Tällaisia ovat esim. eräiden työnantajien ns. kuntostarttikurssit. Kela tai työeläkelaitos voi näissä olla osallistumassa kustannuksiin työnantajan ohella.

Jos kuntoutuksen järjestää ja kustantaa kokonaisuudessaan Kela tai esim. työeläkelaitos ja sen ajalta Kela tai työeläkelaitos maksaa ansionmenetyskorvausta, ei sen ole yleensä katsottu kuuluvan työnantajan tapaturmavakuutuksen piiriin.

Kurssilaisten kurssin jälkeinen ”omaehtoinen” kuntoilu ei enää kuulu tapaturmavakuutuksen piiriin, vaan vain ohjatut osuudet. Näilläkin kursseilla on tietenkin esim. iltaisin vapaa-aikaa, joka ei ole työtapaturmavakuutuksen piirissä.

Tiettyihin, esimerkiksi palomiesten ja poliisien ammatteihin, liittyy työnantajan edellyttämä velvoite fyysisen kunnon ylläpitämiseen. Kyseessä ei tällöin ole työtoiminta, vaan kyse on työstä. Tällaisen kuntoiluvetoitteen yhteydessä sattunut tapaturma korvataan oikeuskäytännön mukaan työtapaturmana, jos työntekijät harrastavat työnantajan järjestämää liikuntaa työajalla.

Tyky-toiminnasta ei ole myöskään kysymys niissä tilanteissa, joissa työnantaja tukee työntekijöiden omaehtoista liikuntaa, ei myöskään silloin, vaikka sitä voitaisiin toteuttaa työajalla. Sillä seikalla, että työnantaja kustantaa peli- tai muita harrastuksia taikka vapaa-ajan harrastuksia, ei ole ratkaisevaa merkitystä.

Korvattuja tapauksia:

- A oli ohjatussa Tyky-liikunnassa alkuverryttelyssä pelannut sählyä, jolloin hän oli vahingoittunut. Kyseessä oli vahvistetun ohjelman mukainen tyky-toiminta ja se oli tapahtunut yhteistyössä työterveyshuollon erikoislääkärin ja työterveyshoitajan kanssa. TapLa katsoi, että A oli vahingoittunut osallistuessaan normaalin työn sijasta tyky-toimintaan työaikana, joten kyseessä oli työtapaturma (TapLa 2696/2000) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A oli tapaturmaisesti vahingoittunut liikuntatapahtumassa, johon A oli osallistunut työajalla ja jolta ajalta hänelle oli maksettu palkkaa. Koska kyseinen liikuntatapahtuma oli järjestetty työnantajan tiloissa ja työnantajan palkkaaman ohjaajan ohjauksessa, A:n voitiin katsoa suorittaneen työnantajan hyväksymää tehtävää, vaikkei kyse ole ollut A:n varsinaisten työtehtävien hoitamisesta. Siten A:n voitiin katsoa vahingoittuneen työssä johtuvissa olosuhteissa. Tapaturmalautakunnan päätös kumottiin ja vakuutusyhtiö määrättiin suorittamaan A:lle lainmukainen korvaus sanotun tapaturman johdosta. (VakO 25.9.2001/9920:2000).
- Osana lakisääteistä työterveyshuoltoa oli järjestetty työkyvyn ylläpitämiseksi kuntostartti-ohjelma. Toiminnan päätavoitteena oli työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen. Kysymyksessä oli etukäteen suoritettujen tutkimusten perusteella kuntoutukseen ikäkausitarkastuksissa valikoitu työntekijäryhmä, jonka ensisijaisena valintaperusteena on käytetty osallistujien alentunutta työkykyä. Kuntoutus oli perustunut ennalta suunniteltuun ohjelmaan ja lisäksi oli järjestetty toiminnan seuranta. Kuntoutus oli järjestetty työajalla, jolta työnantaja on maksanut osallistujille normaalin palkan. Tapaturman katsottiin sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 3277/1997) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Pioneerivarikon siviilihenkilö osallistui työaikanaan normaalin työnsä sijasta työterveyshuollon mukaiseen kuntoliikuntaan, joka on kuulunut tyky-toimintaan. Tapaturmalautakunta katsoi, että vahinkotapahtuma on kohdannut A:ta pioneerivarikon työssä. (TapLa 2696/2000) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

Hylättyjä tapauksia:

- Osana työ-ohjelmaa tullihallitus kannusti työntekijöitä liikkumaan ja salli harrastaa työajalla työnantajan maksamaa liikuntaa tunnin viikossa. A toimi tullivalvontatarkastajana ja työnantajan mukaan huono kunto lisää tapaturma-alttiutta valvontatehtävissä. A vahingoittui salibandyssä, joka oli työajalla tapahtuvaa, työnantajan hyväksymää viikkoliikuntaa. Liikunnan harrastaminen oli kirjattu henkilöstöstrategiaan ja työ-suunnitelmaan, mutta työterveyshuolto ei ollut osallistunut kuntoliikunnan suunnitteluun ja ohjaamiseen. Vakuutuslaitos, TapLa, VakO, KKO olivat ratkaisussaan samalla kannalla: Salibandyn pelaaminen ei ole kuulunut vahingoittuneen työtehtäviin eikä häntä ole työtehtäviensä vuoksi velvoitettu ylläpitämään fyysistä kuntoaan hyvänä. Tähän nähden tapaturma ei ole sattunut työssä. Pelkästään se seikka, että pelaaminen on tapahtunut työajalla, ei muuta tätä käsitystä. Kyseessä on ollut vapaaehtoinen osallistuminen sellaiseen liikuntaan, johon työnantaja on kannustanut. Kannustavan liikunnan yhteys työhön ei ole niin kiinteä, että olisi perusteltua rinnastaa tapaturman sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa. (KKO 2004:54, Ään.)
- X oli verotoimiston työntekijänä osallistunut työkykyä ylläpitävään toimintaan virka-aikana. Työnantajan tiloissa ei ole mahdollisuutta sulkapallopeliin, vaan sitä varten on varattu liikuntasali työpaikan ulkopuolelta verotoimiston henkilökunnan käyttöön. TapLa/VakO: vaikka työ-ky -liikunta onkin työnantajan suosittellemaa ja sitä voidaan harjoittaa työaikana, kysymyksessä on kuitenkin vapaaehtoinen kuntoliikunnan harjoittaminen, joka ei ole työnantajan tapaturmavakuutuksesta korvattava. (VakO, 14.3.2000/3294:99).
- A oli työnantajansa ikääntyneille työntekijöilleen työaikana järjestämällä kuntoliikuntatunnilla työpaikalla sijaitsevassa voimistelusalissa venähdyttänyt polvensa. Liikuntatunnille ei ollut kehtää erikseen määrätty, mutta sekä työnantaja että työterveyshuolto suosittivat osallistumista. VakO katsoi, ettei mainittu vahingoittuminen ollut tapahtunut työstä johtuvissa olosuhteissa. Tapaturmalautakunnan päätöstä muutettiin. (VakO 29.10.1996/11559:95)
- A on vahinkotapahtuman sattuessa osallistunut työnantajansa työterveyssuunnitelman mukaiseen työ-ky -kuntoutukseen. Työnantaja ei ole maksanut kuntoutusajalta normaalia palkkaa, vaan kyseiseltä ajalta on maksettu lomapalkka ja lomarahaa. Kuntoutusjakso ei ole näin tullut työtehtävien sijaan, eikä tapaturma ole sattunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 4707/1998).
- Vaikka kuntoutus olikin suunniteltu ja toteutettu yhteistyössä työpaikan ja työterveyshuollon kanssa, kysymyksessä oli kuitenkin ollut Kansaneläkelaitoksen järjestämä kuntoutus, jonka yhteydessä sattuneen vahingoittumisen ei voitu katsoa kohdanneen työntekijää työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 1527/2003) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

3.3.7. Majoitusolosuhteet

Työmatkoilla rajanveto sen osalta, mikä on työtä ja mikä vapaa-aikaa on usein hankalaa. Pääsääntöisesti samat rajanvedot kuin kotipaikkakunnalla pätevät myös työmatkoilla. Oikeuskäytännössä joitakin asumiseen ja oleskeluun liittyviä tilanteita on korvattu työtapaturmina silloin, kun ne muodostavat erityisen riskitekijän. Tavallista yöpymistä hotellissa ei voida pitää erityisenä riskitekijänä, mutta sen sijaan esimerkiksi kivikkoisessa ulkosaaristossa pidetyn seminaarin mökkimajoitusta taas mahdollisesti pidetään.

Korvattuja tapauksia:

- A oli osallistuessaan työnantajansa järjestämään koulutustilaisuuteen hiihtokeskuksessa pudonnut aamulla majoitukseen käytetyn mökin nukkumaparven portailla ja vahingoittunut. Mökkiin majoittumisen vaihtoehtona olisi ollut yöpyminen kotona, mikä ei olisi ollut käytännössä mahdollista. Vakuutuslaitos katsoi, että mainittu vahingoittuminen on tapahtunut työstä johtuvissa olosuhteissa, kun otetaan huomioon majoitustilojen poikkeuksellisuus ja tapaturmavaaran li-

Tapaturma-asiain korvauslautakunta on lakisääteinen elin, jonka tehtävänä on edistää tapaturmavakuutuslain mukaisen korvaustoimen yhtenäisyyttä antamalla yleisohjeita ja lausuntoja. Tapaturma-asiain korvauslautakunnan toimintaa sääntelevät tapaturmavakuutuslain (608/1948) 30 b § 1 mom, 30 c ja 30 d §, valtioneuvoston asetus tapaturma-asiain korvauslautakunnasta (965/2002) sekä sosiaali- ja terveysministeriön asetus asioista, joista vakuutuslaitoksen on pyydettävä tapaturma-asiain korvauslautakunnan lausunto (873/2002).

sääntyminen sen johdosta. Tapaturmalautakunnan päätöstä ei muutettu. (VakO 31.3.1998/00316/97/1259, Ään. 4-1) (TapLan oikeustapausrekisterissä)

- Sairaanhoidaja A on ollut työhönsä kuuluvalla lasten psykiatrisen osaston kesäretkellä ja yöllä klo 3.00 wc:stä tullessaan kompastunut ja kaatunut. A:n mukaan hoitajien mukanaolo on ympärivuorokautista työaikaa koko retken ajan. Työvuorolistan mukaan A on ollut varallaoloajalla tapaturman sattuessa. Varallaoloajasta A:lle suoritetaan korvaus. Kun otetaan huomioon myös retken luonne, on A:n katsottava olleen varallaoloaikanaan sidottu työnsä puolesta kyseiseen paikkaan. Tapaturma on sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 3550/1999) (TapLan oikeustapausrekisterissä)
- A toimi kahden muun henkilön kanssa matkanjohtajana seurakunnan ja lukion matkalla ulkomailla. A:n huoneeseen tuli yöllä varas, jolloin A loikkasi kerrossängystä murtaen jalkansa. A:n hallussa on ollut puolet matkakassasta ja kaikki matkaliput, paperit ja opetusmateriaalit sekä osa kartoista. Em. olosuhteet huomioon ottaen tapaturma on katsottu sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa. Lisäksi varkausyritykseen ja tapaturman sattumiseen on liittynyt työnantajan omaisuuden varjelutarkoitus. (TapLa 3769/2001)
- A oli ollut työnantajansa järjestämällä tuloskokousristeilyllä ja ollut majoittuneena laivan hytissä. A on yöllä noussut äkillisesti hytissä ja liukastunut lattialla olleeseen kansioon. Tapaturman sattumiseen on vaikuttanut majoitustilojen poikkeuksellisuus eli majoittuminen laivan hytissä. Ahtaan tilan vuoksi tapaturman vaara on lisääntynyt. Tapaturma on sattunut työstä johtuvissa olosuhteissa. (TapLa 1019/1998)
- A (vesilaitoksen työnjohtaja) lähti työpaikaltaan majoituspaikkaansa noin klo 23.00. Matkalla hän huomasi unohtaneensa laukkinsa työpaikalle. Laukussa oli A:n lääkkeitä ja myös viisumi, jota ilman hotelliin ei päässyt. Palatessaan takaisin työpaikalle A joutui pahoinpitelyn uhriksi. A ei pahoinpitelyn tapahtuessa sinänsä poikennut välittömältä lyhimmältä työmatkareitiltään, vaan oli lähtenyt samaa reittiä takaisin laukkua noutaakseen. Poikkeaman oli tarkoitus olla kes-toltaan lyhyt. Siten riittävä ajallinen yhteys työn päättymiseen säilyi eikä pahoinpitelyriskin voida katsoa olennaisesti lisääntyneen. A oli joutunut työskentelypaikan poikkeuksellisista olo-suhteista johtuen säilyttämään kaikkia tavaroitaan työpaikallaan siellä järjestetyn ympärivuoro-kautisen vartioinnin vuoksi. (TapLa 1315/1999)
- T, joka oli työaluksen kuljettajana, joutui luotsiaseman kunnostustyön yhteydessä yöpymään luotsiasemalla. T:n tehtäviin oli työmaalla ollessaan kuulunut venekaluston tuulipäivystys koko työkohteessa oloajan. Tuulipäivystys oli käsittänyt normaalisti sää tiedotusten seurannan ja ka-luston laiturikiinnityksen tarkkailun ja tarvittaessa korjaamisen sekä työtilanteen vaatiessa apu-voimien hälyttämisen. Työ oli mainittuna päivänä päättynyt klo 16.00. Ainoa peseytymismah-dollisuus vanhalla luotsitivalla oli parakkisaunalla. Lämmintä vettä ei ollut mahdollisuus muu-toin saada ja miehet lämmittivät saunan ja padallisen vettä iltaisin. T vahingoittui 14.11.83 ta-paturmaisesti saaden palovammoja saunoessaan klo 18 luotsituvan parakkisaunassa. TapLa: Tapaturman on katsottava sattuneen TapVakL 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa työs-tä johtuvissa olosuhteissa työpaikkaan kuuluvalla alueella (työstä johtuvat erityiset majoitus-olosuhteet). (TapLa 1291/1984)

Hylättyjä tapauksia:

- A (yrittäjä) oli usean vuorokauden kestäneellä työmatkallaan Tallinnassa mennyt myöhään il-lalla saman päivän työtehtäviensä jo päätyttyä ruokailemaan asuinpaikkanaan käyttämänsä ho-tellin ravintolaan. Siellä A oli huumattu tajuttomaksi. A:n tahallinen myrkyttäminen oli tapah-tunut hänen vapaa-aikanaan eikä työstä johtuvissa olosuhteissa. Myrkytystä ei korvattu työta-paturmana. (KKO 1997:115)
- Lentäjä oli työmatkalla Moskovassa valmistautuessaan päivän lennolle liukastunut hotellin kylpyhuoneessa. Lentäjä oli ilmoituksensa mukaan aloittanut työnteon jo hotellihuoneessa olemalla puhelimitse yhteydessä navigaattoriin. Tapaturman ei katsottu sattu-neen työstä johtuvissa olosuhteissa, vaan normaalien aamutoimien yhteydessä. Tapaturmalau-takunnan päätöstä ei muutettu. (VakO 4022:96, Ään. 4-1)

4. VARJELTAESSA TAI PELASTETTAESSA TYÖNANTAJAN OMAISUUTTA TAI PELASTETTAESSA IHMISHENKIÄ

Työnantajan omaisuus on tapaturmavakuutuslaissa asetettu erityisasemaan arvioitaessa tapaturman korvattavuutta työtapaturmana. Työnantajan omaisuutta pelastettaessa tai varjeltaessa työntekijälle sattuvat tapaturmat korvataan työtapaturmina sekä työajalla että työajan ulkopuolella sattuneina.

Ihmishenkeä pelastettaessa sattuneet tapaturmat korvataan työtapaturmana silloin kun pelastaminen tapahtuu työnteon yhteydessä. Vapaa-aikana tai esim. työmatkalla henkeä pelastettaessa sattunutta tapaturmaa ei tapaturmavakuutuslain mukaan katsota työtapaturmaksi. Vakuutusturvan ulkopuolelle henkilö ei kuitenkaan jää, sillä ihmishenkeä pelastettaessa sattuvat tapaturmat korvataan valtion varoista (Laki ihmishenkeä pelastettaessa sattuvan tapaturman korvaamisesta 12.4.1935/158), mikäli korvausta ei makseta jonkun muun lain - esim. tapaturmavakuutuslain - nojalla. Korvaukset määrättyvät tapaturmavakuutuslain mukaisesti.

Korvattuja tapauksia:

- A toimi kahden muun henkilön kanssa matkanjohtajana seurakunnan ja lukion matkalla ulkomailla. A:n huoneeseen tuli yöllä varas, jolloin A loikkasi kerrossängystä murtaen jalkansa. A:n hallussa oli ollut puolet matkakassasta ja kaikki matkaliput, paperit ja opetusmateriaalit sekä osa kartoista. Em. olosuhteet huomioon ottaen tapaturman on katsottu sattuneen työstä johtuvissa olosuhteissa. Lisäksi varkausyritykseen ja tapaturman sattumiseen on liittynyt työnantajan omaisuuden varjelutarkoitus. (TapLa 3769/2001)

5. PAHOINPITELY JA TOISEN HENKILÖN TAHALLINEN TEKO

Pahoinpitely korvataan työtapaturmana tapaturmavakuutuslain 4 a §:n edellytysten mukaan.

Pahoinpitelyä ei ole pidetty tapaturmana, koska se johtuu toisen henkilön tahallisesta teosta. Pahoinpitely korvataan kuitenkin samojen sääntöjen mukaan kuin työtapaturmat, silloin kun pahoinpitely tapahtuu työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa. Samoin korvataan työssä tai työssä johtuvissa olosuhteissa saadut sellaiset vammat ja sairaudet, jotka aiheutuvat muusta toisen henkilön tahallisesta teosta.

Hallituksen esityksen (324/1992) mukaan keskeistä on se, että vamman aiheuttaneeseen tahalliseen tekoon johtaneet seikat ovat olennaisessa syy-yhteydessä työssä käymiseen. Riittävä syy-yhteys on olemassa, jos esimerkiksi tarjoiluun tyytymätön asiakas pahoinpitelee tarjoilijaa, työntekijä pahoinpitelee työtoveriaan työtehtäviin liittyvän erimielisyyden vuoksi tai jos työpaikan tiloihin tunkeutunut varas pahoinpitelee ylitöihin jäänyttä työntekijää.

Korvaussuoja ulottuu myös työmatkoihin. Korvaussuoja on voimassa myös työntekijän liikkuesssa työnantajan asioilla, jos siihen liittyy olosuhteista johtuen lisääntynyt riski joutua tahallisen teon kohteeksi.

Oikeuskäytännössä katsotaan, että sillä seikalla, että tahallisen teon syy tai tekijän motiivi on liittynyt vahingoittuneen työstä riippumattomiin tekijöihin, kuten vahingoittuneen yksityisasioihin, ei ole merkitystä, jos

- 1) tekijä on teon suorittaessaan ollut vahingoittuneen asiakkaana tai
- 2) vahingoittunut työskentelee sellaisessa ammatissa tai työssä, jonka asiakaspiiri on ennalta määrittämätön ja tekijä teon suorittaakseen tulee vahingoittuneen asiakkaaksi tai
- 3) vahingoittunut työskentelee asiakaspalvelussa julkisissa tiloissa tai tiloissa, joihin potentiaalisilla asiakkailla on yleisesti pääsy.

Tällöin nimenomaan kuvatut työskentelyolosuhteet antavat tilaisuuden pahoinpitelyyn.

Muussa tapauksessa tahallinen teko ei ole sattunut työssä tai työstä johtuvissa olosuhteissa, jos teon suorittamisen syy tai tekijän motiivi on liittynyt vahingoittuneen yksityisasioihin.

Pahoinpitelyyn voidaan rinnastaa myös esimerkiksi pankki-, posti- ja muut ryöstötilanteet. Vaikka työntekijälle ei aiheutuisikaan ruumiillista vammaa, voidaan psyykkiset järkytysreaktiot korvata eräin edellytyksin työtapaturmina.

Tahallisen teon korvaaminen työtapaturmana ei koske maatalousyrittäjien tapaturmavakuutusta. Maatalousyrittäjälle pahoinpitely voi tulla korvattavaksi työtapaturmana vain, jos se johtuu hänen maatalousyrittäjätyöstään.

Korvattuja tapauksia:

- Vakuutettu A työskenteli lossinkuljettajana. Hän oli työssään joutunut vuosien aikana useamman kerran huomauttamaan lossilla matkustanutta B:tä asiattomasta lossikäyttäytymisestä, mistä oli aiheutunut eripuraa heidän välilleen. Erään muusta syystä A:n kanssa sattuneen erimielisyyden jälkeen B oli myöhemmin samana päivänä hankkinut aseensa ja ajattanut itsensä lossille, jossa hän oli tiennyt A:n olevan ja ampunut A:ta seurauksin, että A oli vahingoittunut. Tämän katsottiin sattuneen TapVakL 4 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetuissa olosuhteissa ja A:lla oli siten oikeus TapVakL:n mukaiseen korvaukseen. (VakO 8.12.1998/9686:97)
- Taksiautoilijan surman motiivina oli ollut vainoharhaisen henkilön kosto hänen yksityisasioihinsa liittyvästä taksiautoilijan tekemästä kuvittelemastaan teosta. Surmaaja oli teon tapahtuessa ollut surmatun asiakkaana, joten työskentelyolosuhde oli osaltaan myötävaikuttanut pahoinpitelyyn. Kun surmaaja oli käräjäoikeuden tuomion perusteella ymmärrystä vailla, ei teon motiivilla tässä tapauksessa ollut merkitystä harkittaessa vahinkotapahtuman työtapaturmana korvattavuutta. Kysymyksessä oli tapaturmavakuutuslain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 4 a §:n nojalla työtapaturmana korvattava vahinkotapahtuma. (TapLa 3001/1997 referaatti Tapaturmavakuutus -lehdessä 1/98)(TapLan oikeustapausrekisterissä)
- Henkilö oli ampunut toista henkilöä ja tästä syystä käräjäoikeus on katsonut hänen syyllistyneen tahallisen henkirikoksen eli tapon yritykseen. Käräjä- ja hovioikeus on tekoa rikosoikeudellisesti arvioidessaan päättänyt katsomaan ampujan syyllistyneen ymmärrystä vailla tehtyyn tapon yritykseen mutta jättänyt rangaistuksen tuomitsematta, koska ampujan on katsottu olleen ymmärrystä vailla. Teon on katsottu olleen tapaturma, koska tekijän tunne- ja tahtolaama on ollut siinä määrin häiriintynyt, että kysymyksessä ei voida katsoa olleen toisen henkilön tahallinen teko. Henkilöltä on katsottava teon tehdessään puuttuneen tahallisuuden edellyttämä kyky mieltää tekonsa sisältö ja sen seuraukset. (VakO 626:2001, KKO ei myöntänyt valituslupaa)
- Työntekijä oli kesken työpäivän pahoinpidellyt työkaverinsa. Pahoinpitelijä ei osannut kertoa syytä teolleen vaan hänen päässään oli vain naksahdanut. Hän ei muistanut teosta mitään eikä mitään motiivia tai muuta selittävää tekijää pahoinpitelylle löytynyt. Kysymyksessä oli työtapaturmana korvattava vahinkotapahtuma koska ei esitetty, että teon suorittamisen syy tai teki-

jän motiivi olisi liittynyt tekijän ja uhrin välisiin yksityisasioihin, heidän välisiin suhteisiinsa tai muihin keskinäisiin yksityisiin syihin. (TapLa 4913/1999, Ään. 5-1)

Hylättyjä tapauksia:

- A oli ollut vapaa-aikana Ruotsin laivalla, jolloin hänen kaverinsa oli leikkimieleisesti tökännyt häntä nyrkillä ylävatsaan. Sairaalatutkimuksissa A:lla oli todettu maksan verenpurkauma, joka oli tulehtunut. A:n käsityksen mukaan kysymyksessä ei missään nimessä ollut tahallinen teko vaan vahinko, koska kaverusten välillä ei ollut mitään riitaa tai kaunaa. TapLa katsoi, että lääketieteellisten selvitysten perusteella kysymyksessä oli ollut kova nyrkinisku vatsalle, eikä kyseessä voinut TapLan mukaan olla vähäinen tönäisy tai tökkääminen. Kysymyksessä katsottiin olevan toisen henkilön tahallinen teko, vaikka A:n kaverilla ei ollut tarkoituksena aiheuttaa hänelle vahinkoa tai vammaa. TapVakL 57 §:n 1 ja 2 momentin mukaisen vapaaehtoisen yrittäjien tapaturmavakuutuksen vakuutusehtojen mukaan vakuutuksesta ei korvattu vapaa-aikana pahoinpitelystä tai muusta toisen henkilön tahallisesta teosta aiheutunutta vammaa. (TapLa 4567/2000)

6. LOPUKSI

Vakuutuslaitosten tulee toimittaa korvauslautakunnalle tiedoksi muutoksenhakuelinten ratkaisuja tapaturmavakuutuslain 4 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Korvauslautakunta tiedottaa periaatteelliseksi katsottavista ratkaisuksista kaikille vakuutuslaitoksille. Korvauskäytännön muotoutumisen kannalta korvauslautakunta pitää tarkoituksenmukaisena, että vakuutuslaitokset pyytävät tulkinnanvaraisissa tilanteissa korvauslautakunnan lausunnon tapauksesta.

TAPATURMA-ASIAIN KORVAUSLAUTAKUNTA

Jaakko Hannula
puheenjohtaja